

Литература и Общество

Варна, брой 1-2 (13-14), март, 2011 г.

Цена 0,60 лв.

Национален вестник за литература, изкуство и обществен живот

НИКОЛА ИВАНОВ - ЛИТЕРАТУРЕН КРИТИК

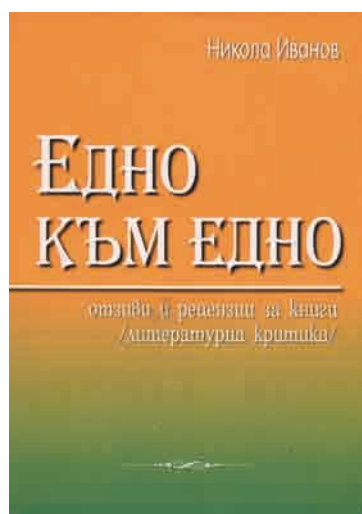
Считам Варна за подходящи и достоен кандидат за Европейска столица на културата. Варна е старо и солидно културно средище. В града се провеждат редица културни фестивали не само с национално, но и с международно значение – музикални, балетни, писателски, театрални, филмови и т.н. Градът е и писателски център, в който творят много стойностни автори с нацио-

нално значение. Имена няма да изброявам, защото неизбежно ще пропусна заслужили литературни творци. Все пак не мога да не спомена национални имена като Андрей Германов, Петър Алипов, Никола Радев, Тодор Ризников, които биографично и творчески са свързани с морската ни столица.

Пожелавам успех на Варна в благородното съревнование с други български кандидати за Европейска столица на културата.

ЛИТЕРАТУРА И ПСЕВДОЛИТЕРАТУРА

Тази книга е за всеки, който има отношение към литературата. Тя е исторически мотивирана, хронологично цялостна и литературоведски стойностна. Доказва не само трайния, професионален и активен интерес на литературния критик Никола Иванов към текущия литературен процес, наситен с нови имена и литературни измерения, но разкрива един нов подход на изграждане на постоянно отношение към самия литературен процес. Пределно ясно е, че пред погледа на литературния ни критик е минала цялата литературна продукция през последните 30

На стр. 2

ХРИСТО ГАНЕВ - ДОЦ. Д-Р ПО ИСТОРИЯ

БЪЛГАРСКИ СЛЕДИ В КОСМОСА

(12 АПРИЛ – МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА АВИАЦИЯТА И КОСМОНАВТИКАТА)

След първия космически полет с българско участие с борд инженер Георги Иванов на 10–12 април 1979 г. за радост на милиони българи и приятели на нашата страна следва и втори забележителен успех. В продължение на десет дни (7–17 юни 1988 г.) подп. инж. Александър П. Александров, заедно с руските си колеги А. Я. Соловьев и В. П. Савиних, лети с космическите кораби „Союз ТМ-5“ и „Союз ТМ-4“ и изследователския комплекс „МИР“. Тези върхови постижения определят високо място на България като една от 40-те държави в света с развита космонавтика от общо 196 държави, членувачи в ООН.

* * *

В навечерието на 1300 годишнината от основаването на българската държава, на 7 август 1981 г., от космодрума „Байконур“ стартира ракета-носител, която извежда в орбита спътника „Интеркосмос България – 1300“. Приел почти кръгова и почти полярна орбита с параметри: апогей 906 км и перигей 825 км, той има възможност за глобални и точни измервания. Главната задача на екипа от руски и български учени е да разкрие тайната за пренасяне на енергията от Слънцето към Земята. Значителен дял за изпълнението на космическата програма „България – 1300“ имат и варненци с предста-

вители от Техническият университет. Създадената от професор Димитър Мишев (след това – академик) технология за дистанционни изследвания на Земята от самолет и от Космоса е българският принос в световната наука и практика. Друг екип от учени от Варненския технически университет под ръководството на проф. Христо Христов проектира и изработва оригинална антена на „Интеркосмос България – 1300“. Този спътник, според изчисленията и прогнозите на учените, може да проследява около 800 години. За 20-вековния юбилей на най-старата държава в Европа – България (през 2681 г.) нашите потомци ще си припомнят за дръзновението и таланта на техните прапрадеди.

* * *

Разказва космонавтът
Георги Иванов

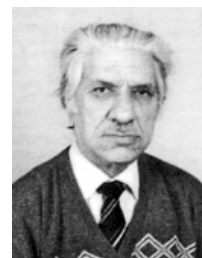
Вестта за обявяването на Априлското въстание през 1876 год. бързо достига и до Ново село (днес град Априлци), Ловешко. На 3 май бунтовниците

ПАНЧО НЕДЕВ

„С НАШЕНЦИ ПО СВЕТА И У НАС“

ЛИЧНОСТТА НА МОРЕКА през 60-те, 70-те години на XX век, носеше всички типични черти на българина, плюс някои допълнителни особености, породени от спецификата на работата и живота му на кораба. Той пристигаше с куфарчето си от едно голямо, затворено в себе си общество, с мечти и нагласа да избяга от него, да се разкрепости, да задиша по свободно йодните морски пари.

А всъщност веднага попадеше в още по-капсоловано човешко общество! С нови вътрешни правила и ограничения, сред нови зависимости от природата, метеобюлетините и биологията. От своята корабна палуба той имаше възможност да обгръща с поглед видимата част на света във всички посоки, но нямаше възможност да го опознае, тъй като минаваше през него и покрай него по строго определени морски пътища. Имаше възможност да купува и чете рекламни диплянки, пътеводители и описания на исторически паметници и забележителности, но не винаги имаше време и средства да ги посети, да ги види отблизо. В броевите си часове за градски отпуск той обикновено се втурваше най-напред към битпазарите и най-евтините пристанищни барчета за изплакване на очите и устата. Когато го хванеше „желязото“, скуката, отвращението от живота; когато му писваше от „мутрите“ на колегите, от простотията и глупостията на началническите и служебни разпореждания – искаше му се да избяга, да слезе от палубата, да

забие накъдето му видят очите.

Но нямаше как да прекрачи борда, зад който беше смъртоносна морска бездна.

В живота на кораба има и вътрешни фактори, които неподозирано бързо променят не само визията, но и цялостния духовен образ на моряка: носталгията по България във всичките й аспекти; тежките условия за работа в жегата и мраз; борбата за оцеляване по време на щормово плаване и непоносимите за организма въздействия, когато кораба плава буквално по демаркационната линия между живота и смъртта. В такива случаи обикновено избиват масово „тапи и клапи“, изгарят „бушоните“ на моряшкия организъм, „превъртат“ гайки и болтове. И всичко в човека, както и в кабините, се обръща наопаки, превръща се в хаос; всичко изглежда неуправляемо и непоправимо. Всъщност, обичайните житейски нещастия ни дебнат на всяка крачка, никой не е застрахован от тях. Но тук, на кораба, мисълта за морската бездна под палубата превръща изпитанието в смъртоносно. Виждал съм, как само за ден-два в смолисти коси на млади мъже избиват бели кичурчета; как по високи, равни чела се появяват дълбоки бръчки; как под уморени и жадни за сън очи увисват старчески торбички...

* * *

Пешо Тапата, в обратния път от Мурманск за Варна, буквално беше откачил! Наложено се да го затворим в изолационната, за да

не направи някоя беля. Не помня вече фамилията му, но прякора – няма как да го забравя. Защото беше много точен, с пряко отношение към ниския му и възпъльничък ръст и към войнишката му специалност. Беше дошъл на кораба десетина месеци след уволнението си от едно Странджанско поделение, където служил като сапър. Когато разказваше с увлечение за своята рискована работа по време на учебни занятия и военни учения, винаги употребяваше израза „затапих мината“, вместо „обезвредих мината“, както е правилно. Какво точно означаваше това негово „затапих“ само той си знаеше, от тук може би се е пръкнал прякорът му. Имаше средно техническо образование, сравнително бързо се беше вредил от опашката за мотористи. Беше добър работник, дисциплиниран, отговорен, инициативен, уважаван от целия екипаж, Шефмеханикът само с него се хвалеше по събранията. Но ето че този млад мъж, който стоически понасяше досегашните изпитания, не издържа психически на щормата в Северното Норвежко море!

...В открито море, на няколко часа път от нос Норткап, ни връхлетя страшна буря с тропически дъжд и снежна поледница. Денят се превърна в непрогледен мрак, възлите – в огромни чукове, които блъскаха кораба с грохот и звукаха в ушите ни като взривове, като камбанен звън. Вълната ни удари откъм Гренландия, в десен борд, и за Капитана нямаше друга алтернатива, освен да щормува, съгласно правилата на добрата морска практика. Без да подозира,

На стр. 12

ПОЕТЪТ МАРИНИСТ ОТ ВАРНА СТАНИСЛАВ ПЕНЕВ – ЕДИНСТВЕНИЯТ БЪЛГАРИН, НОСИТЕЛ НА РУСКАТА ЛИТЕРАТУРНА НАГРАДА „ГЕНЕРАЛ СКОБЕЛЕВ“

За своята четвърта, преведена и отпечатана в Русия стихосбирка на морска тематика „Надежди по вълните“, в навечерието на 3 март 2011 г. варненският поет Станислав Пенев получи литературната руска награда за баталистика и маринистика на името на генерал М.Д.Скобелев. Тази награда му е присъдена, както за книгата, така „и за забележителен принос в творческото сътрудничество между поетите на България и Русия“ е отбелязано в диплома към наградата. Издадена през 2009 година от изд. „Славена“ – Варна, „Надежди по вълните“ намери своите нови читатели на руски език, както и предните три книги на поета, издадени в Москва: „Бре-

гове“ – 2008 г., „Пристан“ – 2009 г., „Българско море“ – 2010 г. За първи път тази руска литератур-

на награда се присъжда на чужденец. Преводач на творчеството на Станислав Пенев на руски език е писателят и преводачът Всеволод Михайлович Кузнецов, член на Съюз на писателите на Русия и на Съюз на журналистите на Русия. Морската тема е основна в творчеството на варненеца-кореняк и е предпочитана от него за художествено отразяване на общочовешката проблематика. Освен наградата за баталистика и маринистика, варненският поет притежава и златен Есенински медал за поезия от 2009 г. Член е на Съюз на българските писатели и на Литературен творчески клуб „Московский Парнас“.

Доц. д-р ДИМИТЪР РУСЕВ

От стр. 1

години и „Едно към едно“ е книга за постиженията на отделни автори, които се вписват в литературния живот ведно с имената на писателите от „Подреждане на балната зала“ – книгата, за която Никола Иванов получи Националната награда за литературна критика на Съюза на българските писатели за 2010 година.

С формата на изложение на мнението си за творбите и авторските постижения – отзиви и рецензии в „Едно към едно“, Никола Иванов подчертава характера на текущата критика, която ни предлага – оперативна и действена.

Книгата му прави впечатление с живия дъх на печатарско мастило от страниците на няколко десетки вестника и списания. Запазен е напълно критико-анализационният и литературно-изследователският дух на всеки един материал, а документалният подход е подчертан и с наименованията, броевете и годините на излизане на статиите в периодиката.

Появата на „Едно към едно“ на Н.Иванов през 2010 г. не е случайно. Това доказва, че е отминало времето на посттоталитарното литературно самоизживяване на много псевдописатели и е дошло времето за преглед на стойностите. А тези стойности са стойности на доказаното писателско умение, което за разлика от близкото минало привлича читателите и създава интерес към съвременната книга.

Силата и достоверността на художественото слово на авторите от книгата вече като присъствие в литературата ни е

Двете книги на Недю Монеv „Добруджа, мой роден край“ (2005 г.) и „Граничар“ (2010 г.) са документално художествени и са изпълнени със случки и преживявания, които имат драматичен характер и предизвикват не само исторически, но и дълбоко нравствени вълнения. Те са тематично свързани и разкриват трудните и съдбовни времена както за добруджанския край, така и за отделната личност. Необикновеният и изпълнен с постоянно напрежение живот на защитника на родината, на човека, на когото е отредено да стане участник в исторически, епохални събития и да милее за родното, човешкото, жизне-

другият акцент, който поставя литературният критик. Нещо повече – той насочва вниманието на обществото към тази немалка група от създатели на литература, на които явно държи и с книгата си подчертава своето мнение. И не само обръща внимание на творческия глас на тези писатели, но посочва и възможности за развитието им, както и литературните надежди, които те носят.

Не само извадка и то – гравидна, на литературния живот през последните 30 години е тази книга. Тя е израз на точен и безпристрастен поглед, на отговорно отношение и мащабно мислене, на постоянство и категоричност в наблюдението, оценката и позицията на Никола Иванов.

Автентичността на текстовете („Едно към едно“ не само като отношение към автор и произведения, но и към еднаквостта на отпечатаното преди и сега) е забележителен пример за отсъствието на пристрастие към едни или други автори или творби и подчертава пълната обективност на литературния критик към художествената материя – фиксирания преди и потвърдено за тогавашния литературен исторически момент сега е същото: без редакции, без корекции, без „поглед след време“.

За Никола Иванов няма неудобни или предпочитани имена – има литературни, художествени и естетически стойности заслужаващи внимание и задълбочено вникване. Те „тежат на мястото си“ както по времето, когато са привлекли неговото внимание, така и днес, защото са

елемент от една обща, времева, останала във времето снимка на литературното състояние, напомняща ни отново за него.

Тази книга е също така и книга на умението, на майсторството на литературния критик да предложи както панорамен поглед, така и точно мнение за творби от различните жанрове. Това е поглед и към неоспоримото богатство на литературния процес. Защото Никола Иванов наблюдава литературата развойно – и като проявление от

ЛИТЕРАТУРА И ПСЕВДОЛИТЕРАТУРА

нейна страна, и като умение за преценка и насочване от негова. Предмет на вниманието му са автори, както многообещаващи с първите си литературни прояви или с някоя от книгите си, така и такива, които са го впечатлили и заслужено продължават да привличат вниманието (не само неговото). Придържайки се към тезата „Едно към едно“ за положителното и отрицателното в литературното битуване на съответното заглавие или авторско име, Никола Иванов се отнася изключително сериозно към самобитното, към неподправеното, към спонтанния творчески усет, към оригиналното, към неподражаемостта, към отличаващото перото от общия поток. Така че, съвсем естествено, той назовава имена, посочва заглавия, мотивирано и убедително отличава добрите автори от „бездарните литературни маниаци, с които изобилства нашата днешна литература“ (стр. 37).

Книгата „Едно към едно“ може да се възприеме и като представителна извадка на литературното поле на творчеството

на писатели през последните 30 години, независимо от възрастта, местоживеенето или литературното им положение. Включително българи и извън пределите на страната, но творещи за българското литературно пространство. Нейното предназначение е да покаже значимото и да го извади от общия огромен издателски поток у нас, който за съжаление в същността си е от книги-еднодневки, а постиженията в никакъв случай не бива да остават анонимни...

„Едно към едно“ е книга,

която подчертава разбирането за ясни прочит и откритото мнение в литературата. Кому са нужни заблуди или самоцелни анализи?! Не случайно позагледаното наименование „литературна критика“ е изписано ясно и видимо на корицата. То подсказва, че думата за отзиви и рецензии на книгите на своите съвременници-писатели има един поддържащ критичното си отношение към литературата изследовател, държащ на становища отвеждащи към традицията и към новаторството, но по пътя на критичния и стойностния реализъм. Не случайно Никола Иванов е може би единственият познаващ цялостно съвременната ни литература критик. Със своите 52 студии в тази книга той умело анализира не само конкретното художествено дело като специфика, но и литературното дело на цели литературни поколения и групи: от времето на критикарството през 80 години на XX век, от периода на езоповия език на съвременната литература, от тегобното мъче-

ничество на постоталитарния период, от кълновете до поук-репналите прояви на най-новото литературно мислене. Тази доминанта, този именно, елемент на цялостен поглед присъства навсякъде и подчертава идеята за мащабно поднесено изследване, защитено с отделни литературни прояви, структурирани от Никола Иванов в „Едно към едно“ с подчертано обобщаващ характер.

Не е случаен и фактът, че Никола Иванов е литературен критик с постоянно мнение. Така, например, във връзка със 70 годишнината на Никола Радев, той изпрати сам по електронната поща до редакциите на литературните вестници своята студия за писателя от „Подреждане на балната зала“ (като на дребнавите вълнения на някои лит.трегерчета от местни многотиражки, изпреварени в печатане на част от материала от други, отговори: „За големите писатели не всичко е казано, но което съм казал аз до момента, е това! Нека се ползва от всички както намерят за добре!“).

Посочването на датата и мястото на публикация на общо 52-та текста в книгата е доказателство, че няма литературно издание у нас, което да не е поместило отзиви или резензии на Никола Иванов. Нещо повече – литературният критик, действателно оперативно, често използва трибуната на вестници и списания от своя край (в „Марица“, сп. „Родопи“) и от града на Иван Динков – в „Пазарджишка Марица“. Като израз на една близост до читателя, до съвременника.

РОСЕН ПЕТКОВ

видял трудовата реализация на мечтите си, преминал през нови перипетии и навлязъл в епохата на съвременното – на ликвидации, на самоуправство и самообединения.

„Граничар“ е естествено продължение на темата за дълга, за нравствената чистота на човека, за отдадеността на служещия на идеята за съхраняване на народния труд и спокойствие. Годините прекарани край граничната бразда изграждат особено светосъсещане: любовта към родното, към съзидателното топли душата и кръжава за подвиг. Изграждането на модерната, съвременна държава, разширяването на връзките между отделните народи, утвърждаването на България като остров на спокойствието и добросъседството са постижения, които радват и доказват всеотдайността на народните синове. Не случайно тази книга сам авторът определя като мемоарна – спомените му са конкретни, разказът – увлекателен и впечатляващ, езикът – документално точен и художествено извисен. Напълно отговарящи на един живот-поука, живот-пример, живот, изпълнен с мисъл и надежди за обществото.

АНДРЕЙ ГОЧЕВ

ПО ПРОФЕСИЯ И ПО ДУХ – ЧОВЕК НА ДЪЛГА

утвърждаващото е представен като естествено изпитание на патриотизма, достойнството и волята на офицера в името на дълга. В „Добруджа, мой роден край“ авторът се движи по пътищата на историята и запълва белите й полета с драмата на човека, с болката на времето, с превратностите и особеностите на съдбата на цели родове и села. Роден в край, който се превръща в разменна монета между две държави, а родното му село, детството и първите сериозни житейски стъпки остават завинаги „отвъд“ когато е на 12 години, авторът обективно и задълбочено разкрива истината за действия и противодействия, за отношения и борби, за стремежи и разочарования, за надежди и помръкнали очаквания.

Недю Монеv не спестява личните си предпочитания и личните си болки. Той прави анализ на исторически характерното за Северна и Южна Добруджа, доказва изконното българско присъствие там, утвърдено и с държавно устройство от времето на заселването на ордата на Аспарух, не премълчава и най-малката подробност за последвалите исторически рокади, особено тези, на които той е жив

свидетел – през XX век. Книгата е плод на сериозна и задълбочена изследователска дейност, а библиографският списък от заглавия на използвани източници набъбва до 70.

Изпълнен с трагизъм за народната съдба и за българите от този край, разказът му е исторически пример за играта на властимащите през първата половина на миналия век с живота на обикновените хора, с тяхното народностно определяне и самоопределяне. Дългите списъци на загиналите в различни военни конфликти от няколкото малки села, които са в центъра на повествованието (Доинджий, Граничар, Дуранкулак), отведените и отвлечените, умрелите мъченически в лагерите, изчезналите безследно говорят недвусмислено за един изключително труден период, изкуствено усложняван от амбиции и великошовинизъм. Търсенето на истината и за народната съдба, и за превратностите на политиката, отразяващи се на живота на населението в този край, се превръща за автора в основа на едно повествование, в което всичко е изживяно и съпреживяно, до болка откровено и вълнуващо.

Народностният проблем е единият от акцентите в тези книги. Но удовлетворението от кооперативното стопанисване на земята, преодоляването на разпокъсаността, превръщането на Златна Добруджа в златната житница на България, изискващи много усилия, денонощен

служебен и обществен труд са по-силни и по-важни за автора от всичко останало. Особено втората част на „Добруджа, мой роден край“ е изпълнена със съзидателния устрем на човека от селото, на човека близо до земята, почувствал своето време,

БОЯН ДРАГАНОВ

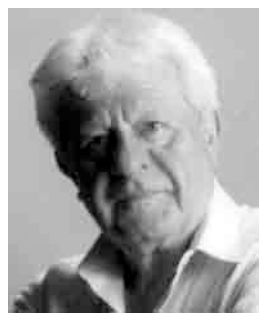
Не излизат често книги, които задържат вниманието. За тях освен дарба е нужен и дълъг неимоверен труд, за да се постигне желаната цел. Такова издание е двутомникът „ЗАД ЗАВЕСАТА НА ГОЛЕМИТЕ СКАНДАЛИ“ от Боян Драганов.

Боян Драганов ни открива вратите не само за любопитни подробности, но и за същности за българската характерология събития, ситуации, отношения, драми и случки. Хубавото е, че всичко това не е предадено педантично, а с визията на творческото въображение на автора. В своя двутомник „Зад завесата на големите скандали“ Б. Драганов пише за дейци и личности от Стефан Караджа до съвсем забравения Гаджал войвода, че и до първия български ефрейтор Александър Николов, удостоен с това звание от самия император Александър II, като „за съжаление този факт е убегнал от погледа на военната историография...“. Особена заслуга на автора на двутомника е, че от историческото ни минало наред с ореолни воеводи и комити изважда и съвсем забравени борци, дали всичко за свободата на България.

„Зад завесата на големите скандали“ е книга за горчивата българска съдба. Твърде интересни неща са видени и припомнени, които естествено гравитират в българското ни съзнание и докосват българската ни идентичност. Впрочем, тези събития случки и факти са съществували в далечното и близкото ни минало, но е трябвало разбираш и проникновен поглед да ги види, да ги освети и посочи. И това блестящо е сторил Б. Драганов. В отделните авторски материали в двутомника има редица интересни и интригуващи разсъждения, съставки и сравнения. Реалните случки и събития авторът поднася така, че ни привлича с размаха на творческата си художествена мисъл, с атмосферата, която е успял да създаде. И да се чуди човек, откъде е намерил толкова интересни данни, факти, документи, дати, имена, та двутомникът респектира със своята почти приблизителна българска енциклопедичност. Освен това авторът е поделил подобаващо място и за биографични бележки на дейците, за които пише.

Четеш двата тома и от страница българската ти кръв се надига, като например от редовете в „Убийство на параход Германия“, когато на русенското пристанище Митхад паша нарежда на турските низами да убият двамата поборника Никола Войводов и Цвятко Павлович. За които авторът ще

каже: „Ботев също не забравя героите. В стенния си календар от 1875 година ги обявява за светци, наред с Левски, Караджата, Ангел Кънчев и братя Миладинови.“ За споменатата в същата творба Екатерина Василева авторът пише: „Тази буйна и деятелна българка, ценена високо от Юго, за съжаление е непозната у нас. Тя е първата жена-поетеса, посветила перо и чувства на борбите на българите за национално пробуждане... В Париж дружи с редица френски интелектуалци. Виктор Юго ѝ подарява с лично посвещение първото издание (1830 г.) на „Парижката света Богородица“. В тази насока в двутомника си авторът има немалко свои откривателски попадения и успехи. Тук бих споменал и отклонението на автора за Халеевата комета през 1910 година, както и името на кръстения на нея Халей Чушков, който заедно с големия поет Никола Вапцаров е завършил Военно-морското училище във Ва-

мения поет Никола Вапцаров е завършил Военно-морското училище във Ва-

ХРИСТО ЧЕРНЯЕВ

рна. Немалкото подобни оригинални и интересни автентични

подробности създават особена пъстра атмосфера на художествено-документалното повествование. С магнетизма си въздействат „Любовният живот на Иван Вазов“, „Тъмни септемврийски облаци над Търново“, „Гюро Михайлов – великата саможертва“, „София заплаща с кръв проверката на „Цицерон“, „Леон Таджер – самотният подпалвач“, „Животът, любовта и смъртта на Иванка, дъщерята на Ботев“, „Любовното съперничество между Захари Стоянов и Стоян Заимов“, „Първите български вестникари“, „Любовният мерак на Андрей Николов“ не отминава и царската“, „Първите български филми изчезват безследно“, „Принцеса Мафалда, набедената отровителка на цар Борис III“...

Всъщност, трагичната

творба „Кървавата баня на Касапския мегдан“ е цяла повест. Наистина, както тя, така и други творби от двутомника стават и за кинематографично осъществяване.

И как да не пораста българската ти гордост, когато някъде в двутомника прочетеш и осмисляш такива високи епизоди като: „Когато „Дръзки“ приближава „Хамидие“ на 50-60 метра, мицман първи ранг Георги Купов заповядва на мицман II ранг Кирил Минков да стреля. Торпедото попада в носовата част на кораба и „Хамидие“ бавно се накланя напред. Пробойната е около 10 кв.м., 8 моряци са убити и 32 ранени.“ Така през Балканската война в Черно море торпедоносецът „Дръзки“ потопява турския кръстосвач „Хамедие“.

Не можем, например, да не запомним с учудване редовете: „Венета (жената на Ботев) няколко пъти изпраща молби до Народното събрание, но зовът за увеличаване на мизерната ѝ пенсия не е чул. Стига се до там, че Стамболов, когото тя е хранила и прала в Букурещ, когато веднъж го среща из търновските улици, той – вече големец, я погледнал, като че никога не е бил

от страниците на двутомника Боян Драганов пише: „Бауер остава в историята като фотографът, направил най-хубавият портрет на Любен Каравелов... Той снима още Петко Каравелов, Баба Тонка, Обретенов, Ради Иванов...“ Споменавам това, тъй като авторът е положил огромни усилия за да изпъстри книгата си с оригинални снимки на много исторически личности. Поради богатата си колекция от уникални снимки и документални илюстрации, произведението придобива още по-голяма стойност. Сред поредицата автентични снимки са тези на Панайот Хитов, Филип Тотю, Стефан Караджа, Хаджи Димитър, Неофит Рилски, Баба Тонка, Венета и Иванка Ботеви, Ангел Кънчев, Гаджал войвода, Петър Берон, Захарий Стоянов и жена му, Стоян Заимов, Наталия Каравелова, Никола, Ангел и Петър Обретенови, Иван Вазов като чиновник за особени поръчения при губернатора- Русе 1978 г., последната снимка на Алеко Константинов пред читалището в Пещера; снимките на Константин Иречек, Иван Ев. Георгиев, генерал Михаил Скобелев, Олга Николаева Полтавцева (майка на генерала), Стоян Михайловски и съпругата му Райна Петрович. На други поместени редки снимки виждаме множество, снело шапки

пред гроба на Стефан Караджа в Русе, репродукция на картината на Хенрик Дембицки за сражението на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа в Карапанова кория през лятото на 1868 година; страдата на Отоманската банка след взрива в Солун, факсимиле на в. „Дунав“ от август 1848 г., репродукция на картината на Н. Димитриев – Оренбургски „Връчване на Самарското знаме“, на първите български бойни знамена 1881 г., техническо-железарското уще „Д-р Василияди“ в Габрово, Старинна Варна, Морската градина и плажът в края на XIX век, Мантовата гробница в Русе, снимка на Халеевата комета (7 юни 1910 г.), русенци погребват невинни жертви, паднали на Касапския площад през февруари 1910 година, на крепостта

Царевец при обявяване независимостта на България, моментът на атентата в Марсилия срещу сръбския крал Александър, вилата на Александър Стамболийски в село Славовица...

Освен общо 83-те „драматични реални житейски истории“, както е обявено в първите цветни страници, в двутомника са включени и около 550 фотографии.

Искам да отбележа, че за двутомника „Зад завесата на големите скандали“ в пресата вече излязоха сериозни положителни статии и отзиви от Крум Гергичов, Лиана Кирилова – главен редактор на „Вестник за жената“, Лилия Рачева и др.

Заслуга на Боян Драганов е, че във втория том на „Зад завесата на големите скандали“, като приложение е поместил (на около 70 страници) Дневника на Телемах Х. Пенев „Мантовата гробница“, написан през 1889 година. Става дума за русенското окръжно управление, където, както пише авторът, в „историческия коридор“ през 1886 и 1887 години са извършвани нечувани изтезания и зверства над невинни хора от окръжния управител Димитър Мантов и от подчинените му стражари. Телемах Х. Пенев тогава е редактор на в. „Русенски куриер“ и сам той е изпитал варварските нечовешки побои над себе си. В Мантовата гробница са бивали пребивавани до смърт политически противници на силните на деня, сред които депутати, военни прокурори, поборници за свободата на България като Тома Кърджиев и Олимпий Панов, мнозина от които нощем са били хвърляни в Дунава.

В своя голям художествено-документален труд Б. Драганов е вложил респектиращо творческо въображение в отразяването на действителните документални съдби, събития и човешки драми. Опирайки се на точни исторически данни и факти, той е успял да сътвори вълнуващи и значими творби, с които извайва по-цялостно образите на известни и по-малко известни дейци както от далечната, така и от по-близката ни история. Изваждайки от дълбините на времето заглътнали, почти заправени подробности, той с нищо не накърнява борческото или житейското достойнство на дейците, а ни предоставя по-плътна и по-зримо техния човешки облик. Това трябва да се признае на оригиналния му е свеж творчески талант. Защото Б. Драганов така майсторски се вживява и ни пренася в пресъздадените някогашни събития и драми, сякаш е бил свидетел и пряк участник в тях.

Във всеки случай запомнете това: този страстен самороден иманяр Боян Драганов вади от потайните кътчета на историческото ни българско минало не плесенявали монети, а живи въглени, които осветяват делата и образите на мъченици, борци и апостоли. Това е най-важното като резултат.

От стр. 1

прокламират, че е създадена Република. В неравната битка с турския аскер и башибозуци тя е удавена в кръв на 11 май...

Прадядо ми Драгни Стойчев е заловен, съден и заточен в град Фамагуста (остров Кипър), заедно с 32 въстаници. В турския зандан те създават Революционен комитет – единствен случай в цялата история на Вътрешната революционна организация, действала в българските земи по време на Възраждането. **И ВЕЛИКИЯТ АПОСТОЛ НА СВОБОДАТА БИ ИМ СТОРИЛ ДЪЛБОК ПОКЛОН!**

* * *

Българско вино в Космоса

По предложение на руските партньори по програма „Интер – космос“ българско предприятие от хранително-вкусовата промишленост се специализира в производството на храни за космонавти. По препоръка на специалистите в менюто на всеки космонавт са включени 50 милилитра българско вино КАБЕРНЕ СОВИ-НЬОН. Научно е доказано, че този еликсир действа антирадиационно.

* * *

ЗЛАТНИ ЗЪРНА – ЗЕМНИ И КОСМИЧНИ Колумб на XX век

След епохалния полет на Юрий Гагарин земляците му отправят покана да посети родното село Клушино, недалеч от град Гжатск, Смоленска област. Очакваният, скъп гост е приет с неописуем възторг. Директорът на училището го води в класна стая, където се провежда открит урок на тема – „Великите географски открития“. В края на интересния час любознателен ученик задава въпрос:

- Юрий Алексеевич, какво знаете за „Колумбовото яйце?“

През далечната 1492 год. под командата на Христофор Колумб три кораба от Средиземно море се отправят на Запад. В минути на отпих моряците правят неуспешни опити да закрепят сварено яйце върху маса в отвесно положение. Тогава адмирал Колумб се приближил, леко счупил върха на кокошето творение и устойчиво го закрепил. Последвал дружен възглас: „Така всеки може!“ „Да! Но аз първи се сетих!“ – отговорил великият откривател на Америка.

Много хора отлично знаят, че към днешна дата близо петстотин космонавти са били гости на необятните космически простори, но КОСМИЧЕСКИЯТ КОЛУМБ Е ЕДИН – Ю.А.ГАГАРИН.

* * *

Среща в Париж

По покана на правителството на Франция на 16 юни 1965 г. Юрий Гагарин съзерцава не само Айфеловата кула, но успява да спечели сърцата на хиляди парижани. Щастлива случайност го среща с художника Пабло Пикасо. След обичайните поздравления започва твърде поучителен диалог:

Художникът: По какво си приличаме с Вас?

Космонавтът: По ръста. Аз съм висок само 157 сантиметра. А Вие?

Художникът: Аз съм със сантиметър по-висок. Но не се притеснявам, защото и Наполеон Бонапарт не е бил по-висок от нас.

Космонавтът: Да, но френският император по популярност и слава през XIX век е бил първи в Европа.

Художникът: Ще припомня сентенцията на неговия велик сънародник Виктор Юго: „Славата е златен креват, пълен с дървеници“.

* * *

С БЪЛГАРИЯ В СЪРЦЕТО

На първата си пресконференция след 12 април 1961 г. Юрий Гагарин е засипан от въпросите на стотици журналисти от Русия и целия свят. На един от тях: „Коя е първата страна, която ще посетите?“ отговорът е кратък (за нас величав като Космоса) – само от осем букви – БЪЛГАРИЯ! Нашите пратеници ликуват. И с Гагаринска усмивка приемат завистливите погледи на чуждестранните новинари.

* * *

На 25 май 1961 г. – ден след празника на славянската писменост и българската култура – звездният герой е в прегръдките на хилядите си варненски почитатели. Не дава покой на лъчезарната си усмивка, дори и когато засажда борово дръвче в Алеята на космонавтите в Морската градина. През следващите години примерът му е последван от още 26 космонавти. Плочите с техните имена са символ на мечти и надежди за ЕДНО ПО-ДОБРО БЪДЕЩЕ.

Из подготвената за печат книга „Следи в космоса“

ПРЕДСТАВЯ ПОЕТЕСАТА ЕЛЕНА ДИВАРОВА ОТ ПЛОВДИВ

ТАТЯНА ДИМИТРОВА е родена в Омуртаг на 28 март 1955 г. От малка живее в София, където завършва 8-ма гимназия „В. Левски“ и Висшия лесотехнически институт, специалност „Механична технология на дървесината“.

През 1980 г. заминава за Девин, там

Художник Татяна Димитрова

КАРТИНА

Картината е само цветен изказ на болката в душата. Картината е моето пътуване към недокоснати желания. Картината е моето лекуване. Надеждата след всяко отчаяние.

ЖЕЛАНИЕ

Искам да целуна слънцето в изпепеляваща целувка. Да пея с вятъра. Да стена със морето. Да полетя с птиците. Да падам със листата на дърветата. Да викам с ехото и да заплача със дъжда. А после уморена с луната да заспя.

Художник Татяна Димитрова

живее и работи до днес. Председател е на Народно читалище „Родопска просвета – 1923“, завежда и музейната сбирка в града. За свое призвание счита изобразителното изкуство, като нарича себе си „самоук“ художник. Има три самостоятелни изложби и участия в общи изложби и пленери.

Изключителната ѝ отдаденост на духовния живот в сърцето на Родопска планина я зарежда и с творческа енергия, за да превърне част от времето си в поезия.

РАДОСТ ГЕОРГИЕВА

Родена на 10 януари 1980 година във Варна. Завършила Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, бакалавър по журналистика и магистър по връзки с об-

ществеността.

Издадени стихосбирки – „Глухарчето“ (2007) и „До моя малък принц“ (2010), Университетско издателство на ВСУ „Черноризец Храбър“.

ОБИЧ ЗЕМНА

Ще си заключа някъде сърцето.
Далеч от очите ти,
далеч от думите ти.
Ръцете ми са уморени
от тежестта на всички звезди,
които ми свали.
Не ми обещавай нищо.
Каквото и да ми дадеш,
то щастие не ще ми донесе.
Върни звездите на небето.
Не са ми нужни те,
а малко обич.
Земна.

ЕХИТ

Забравила съм
стъпките на този танц,
а толкова е топло
в твоята прегръдка.
Недей да тръгваш,
остани поне за час,
от липсата ти
просто нямам нужда.
Танцувай с мен,
пусни любимата си песен.
Омайвай ме –
нали в това си най-добър.
Животът ми е черно-бял...
класическа трагедия.
И с тебе, и без тебе
ми е трудно.
От липсата ти
нямам нужда,
но е изход за сърцето.
Авариен.

ВСИЧКО ЩЕ Е НАРЕД

Всичко ще е наред.
Имаш ме,
имаш устните, косите ми,
мислите, мечтите ми.
Всичко ще е наред.
Но ти няма да си същият.
Ще следиш всеки мой жест
като изгладнял звяр,
ще се питаш
не съм ли
в чужди прегръдки.
Но всичко ще е наред.
Докато един ден
не я наречеш с моето име,
докато не усетиш
как ти липсва вечер
зеленото на очите ми...
Дотогава всичко ще е наред.
Но ти отдавна не си същият.

XIV НАЦИОНАЛЕН ЛИТЕРАТУРЕН КОНКУРС „ЛЮБОВТА В НАС“

ДЕЦАТА НА БЪЛГАРИЯ ИСКАТ: ВАРНА - ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА 2019

I НАГРАДА

ДИМИТЪР ПЕТРОВ – 16 г., Роман

РЕВНОСТ

С друг си!

Мълния в миг поразява
безоблачната ми вяра!
Другият...
Пламва и се взривява
на верността олтара.
Другият!
Стъпвам в коварно тресавище.
Газя въглени живи.
Другият...
Викове смъртно-отчайващи
тръпнат в мен мълчаливо.
Другият!
Древен палач ме жигосва
с нажежена до бяло истина.
Другият...
Ранна слана докосва
неизказани чувства и мисли.
Другият!
Чаша с горчилка отровна
трябва да пия до дъно.
Другият...
Смален

и безтегловен
чезна във вакуум тъмен.
Другият!
Търся в пепел изстинала
дишаща още жарава.
Другият...
Късчета ласкаво минало
леден вихър отвява.
Другият!
Падам в пропаст дълбока,
пометен от мрачна стихия.
Другият...
Бягам в незначна посока –
далече от мен самия.
Другият!
Всяка искрица надежда
се дави в сълзи безмълвни.
Другият...

Може би нечия нежност
някога пак ще ме върне...

ГОРЕЩА ИМПРЕСИЯ

На хоризонта се процежда
и бликва утринно петно.
Предизвикателно поглежда
огромно слънчево око.

Морето светнало трепери,
издишват дъх солен вълни.
На небосклона се катери
денят и с пламнал шлем, кънти.

По пясъка се стича злато,
през въздуха прозира жар.
Пълзи напечен зноен вятър
край дюните с кафяв загар.

Небето връщо се разтапя
в потоци с цвят изпепелен,
минути нажежени капят
в дланта на раковинен ден...

СПЕЦИАЛНАТА
НАГРАДА НА КМЕТА
НА ВАРНА ПОЛУЧИ:

ПЕТИЛИНА ПЕТРОВА – 18 г.,
Варна

СПЕЦИАЛНАТА НАГРАДА
НА МОМН НАЦИОНАЛЕН
ДВОРЕЦ НА ДЕЦАТА-
СОФИЯ

ЛОРА ВАСИЛЕВА – 18 г., Варна

***

Ти няма да ме имаш никога
и никога аз в тебе няма да се влюбя;
и няма "...да те помня все така...";
и няма как по тебе да съм луда.

За сметка на това, пък, ти си луд!
И ти си влюбен, помнеш, искащ,
очакващ ме ,преследващ ме, мълчащ...
Горкичкият! Неловко е .. недей въздиша!

Че ролята ми не е на глупачка
и няма да се унижавам тъй отново;
и няма да събирам любовта в... капачка?!
и мой любовник няма да е алкохолът !

Достатъчно им се нагледах на дъната
и ябълки достатъчно подхвърлях;
понякога бях ябълката аз самата,
на познанието или на раздора
(в този случай).

Сврѣхприказна съм аз за тебе!
И само мисъл за зърното грах, ме
насинява;
да обигравам пак джуджета нямам
време...
Колко жалко е щом принцът се окаже
жаба!

***

В живота си обичала съм всичко.
Научих се на малко да се радвам;
и смях се лудо, плаках истерично,
но, не! не спрях да се надявам.

Гледах слънцето с очи раними
и спомнях си в червено за нещата,
а залезите бяха ми любими -
най-ценно бе да помълча със тишината.

И на сърцето ми било е тясно,
а аз крещяла съм му да остане
в необяснимо малкото пространство:
“Не ме напускай! Не искам да ми
плащаш наем!”

Била съм даже Новите години -
зарята във небето пълнолуноно;
и огънят бенгалски неизтинал.
дори минутата преди 12 бях, аз помня.

В живота си обичала съм. Всичко!
Научих се безкрайно да раздавам;
и смях се лудо, и плаках истерично...
Радвам се. Щастлива съм. Не съжалявам!

СПЕЦИАЛНАТА НАГРАДА
НА „СДРУЖЕНИЕ
ЛИТЕРАТУРНО
ОБЩЕСТВО-ВАРНА”

ДИМИТЪР БОЖКОВ, 17 г.,
Каварна

КОНЧЕ КРИЛАТО

Не бягай от мен като конче крилато,
през рамо заметно грива от злато!
Любовта ми може с вълшебно копито
да извая пътека чак до звездите.
С ключ от звездни мъниста ще отворя
вратата
към света на мечтите, гдето спят
чудесата.

Не бягай от мен, синеока принцесо!
Аз над тебе небе от любов ще надвеса,
райска птица ще пратя с песен-покана
и дреха сияйна, от лъчи изтъкана.
Само ден подари ми, конче крилато,
и ще сбъдна за тебе в този ден чудесата!

ВМЕСТО ИЗВИНЕНИЕ

Прибрах се, но не влязох да те видя,
защото още, мамо, ме е срам,
защото знам, че днеска те обидих,
доказвайки във спор, че съм голям.
Доказвайки със гняв, че нямам нужда
от твоя кротък майчински съвет,
а думите звучаха толкоз чужди
и удряха като парчета лед.
Навън смрази ме присмехулен вятър,
понесъл плач на тръшната врата,
и аз - големият, почувствах нужда
да ме загърне твойта топлина.
Прибрах се, но не влязох да те видя.
Реших наместо с краткото „Прости!”
да изгоря в душата ти обидата
с голямата си обич в този стих.

II НАГРАДА

ИВАЙЛА ТОДОРОВА -16 г.,
Казанлък

ИМАШ ПОЩА

Сядам сама...
Писмо ще ти пиша.
Листа едва си държа,
тежко по тебе въздишам.
Много имам да кажа,
но думите в гърлото спират.
Листът все още е празен,
а имам много мастило.
Вместо някой друг ред,
сърцето си ще ти пратя,
дано да стигне до теб,
от неизвестен подател.
По пътя да се загуби,
ще пиша и още, и още...
Докато на входа не позвъниш
и не ми кажеш : ”Имаш поща!”...

III НАГРАДА

САРА ЧИЛИНГИРЯН – 17 г., Хасково

ОБИЧАЙ МЕ...

Обичай ме, обичай ме сега,
докато въздух ти остане.
И с тиха завист, с пареща тъга
ще гледам тъжно, с упование.

Обичай ме, обичай ме сега,
ще гледам , сякаш че съм сляпа
и вместо смях в гласа ми ще звучи
смиреност и надежда за подкрепа.

Обичай ме, обичай ме сега,
докато съм аз смела, силна, млада,
докато на годините снега
в косите ми безмилостно не пада...

Обичай ме, докато има жар,
и в обичта, дори и в моите грешки,
докато мога да съм твой другар
дори и в лудориите младежки.

Обичай ме, докато моят смях,
звъни над всички мъки и несгоди,
докато аз не зная що е страх
и младостта навсякъде ме води.

Обичай ме, обичай ме сега,
докато моето чело е гладко
и като облак всякоя тъга
се плъзва и задържа се за кратко...

Обичай ме, обичай ме сега,
докато гледам радостно и ясно,
и щом не спирам плаха на брега,
а ме привлича близката опасност.

ПООЩРЕНИЯ

ДАЯНА УЗУНОВА – 17 г., Шумен

ТРЕПЕТНА

Сънувах те...
Сънувах вечността,
оплепа ни във тънките си мрежи.
И макар да бяхме в нейния капан,
това бе сън на моите копнежи.

Докосвах те...
Докосвах те с очи,
попили крехкия и нежен лунен блясък.
А в твоите блестяха слънчеви лъчи,
които моето сърце огряха...

Целувах те...
Целувах те с душа,
потъвах във прегръдката ти необятна.
С усмивка давех се във радостта
и раждах се отново
трепетна и жадна.

ВАРТАН АЛЕКСАНИЯН – 13 г., Шумен

ЛЮБОВТА

Какво е любовта не зная,
но тя ще дойде и при мен.
Как ли ще я разпозная
в дългоочаквания ден?

За нея думи просто няма,
ще я откриеш в две очи.
С една усмивка най–желана
ще ме огреят милион лъчи.

Ще бъде най-красивото момиче -
косите ѝ със цвят на летен ден.
Боси по брега ще тичаме -
тя слънцето ще бъде в мен.

**ДРАГОМИР
ШОПОВ**

Из цикъла
“НАВСЯКЪДЕ
СИ ТИ”

* * *

Навсякъде си ти – в тревата,
във лястовичите крила,
в почукването по вратата,
в звъна на златната пчела.

И аз почти необяснимо
разбирам вече удивен:
прекрасно е, че теб те има,
дори и надалеч от мен.

* * *

Твоят глас ме настига във мрака,
през студената нощ прелетял.
Аз го чаках. Аз дълго го чаках,
в самотата от скръб побледнял.

И когато разбрах, че те има,
че не съм те измислил аз сам,
в миг направих от бялата зима
бяла пролет – на теб да я дам!

* * *

Откъде си дошла? Може в песен
да си пъта – по дъжд и по сняг.
Или някой художник унесен
те рисувал в килийния мрак –

да останеш все жива. Такава,
че надмогнала старост и тлен –
ти да бъдеш със мен и тогава,
щом си тръгна от светлия ден.

* * *

Така е просто всичко. Теб те има
и ще те има винаги до мен,
откакто с твоето любимо име
нарекох аз простора озвезден.

И цялото небе ми стана стряха.
Видях отново птици да летят.
Със тях и моите думи полетяха –
да те догонят и при теб да спрат.

* * *

Ти си в моята мисъл. И зная
с колко радост за тебе бих пял.
Пада мракът във малката стая,
ала листът остава все бял.

Аз със думи едва ли ще мога
да повторя туй, дето открих,
остани си ти моя тревога,
незаклучена в думи и стих.

* * *

Завий ме! Тази нощ ми е студено.
Навярно всички недоспали ветрове
в душата ми са духали и в мене.
Аз нямам възраст. Имам грехове.

Но този грях сега – че те обичам –
не искам никой никога да ми прости.
...Един олтар. В дървото пее птиче.
И свети горд. А фреската не си ли ти?

**РОМАНЬОЛА
МИРОСЛАВОВА****КЪМ ЕДИН
ЧУЖДЕНЕЦ**

Една ограбена държава –
едва ли ще я разбереш.
Тук всичко даром ти се дава,
защо ти трябва да крадеш?

Народът е безплатна стока,
предлага ти се ден и нощ.
Дори една звезда висока
не струва повече от грош.

Държавата, която плаче
и все след някой се влече,
тя днес за пукнато петаче
пред всеки ще се съблече.

Тук всичко без пари се дава –
защо ти трябва да крадеш?
В една продадена държава
добре е просто да умреш.

НЕВЪЗМОЖНИ ЖЕЛАНИЯ

Да можех
да изтръгна стръкчето любов,
което дълго от сърцето ми покълва,
викът му щях да заглуша с покров,
че този зов до гроб ще ме изпълва.

Да можех
да посея светлина
в браздите на човешкото страдание
и да удавя капката злина
в море, стаило живото познание.

Да можех
да поспра като звезда,
надвиснала над тежката минута
и времето, ухапало юзда
да ме застигне истинска и луда.

Да можех.

С ПОГЛЕД НА СВЕТЕЦ

Както млад светогорски монах
обладава със поглед икона,
както бряг търси другия бряг
и с милувката си го догонва,
тъй, повярвай ми, той ме следи
и дъхът му издава желание,
от което би трепнал и ти.
А за мен то е нежно послание
за живот, светлина и любов,
за добро, за надежда и вяра...

То навярно от Господ е зов
или просто е звън на китара.

СЛЕД ВЯТЪРА

И препуска
над пясъчни кули
Пегас,
сред миража
на чакано лято,
и копнежът
на ранния
изгревен час
ни напомня
за вино разлято.

За реки с разпилени,
златисти коси,
за ели –
пременени момичета,
и за думи,
които душата стопи
като сняг
над планински
кокичета.
Звънкат
в своите чисти мечти
и отлитат с дъха си
след вятъра.
Със кайсиев загар
е животът...
А ти
го погребваш
под книжния шатър.

СЪТВОРЕНИЕ

Беше приказно. Беше зелено.
Май дъхтеше на чернозем.
И покълваше в мен устремено
и тържествено ведрият ден.

Всяка болка и грижа премахна.
Сила пролетна ме осени.
Сякаш някаква тайна отгатнах –
станах просто гнездо от лъчи.

Бях унесена. Бях упоена.
Бях пазителка на красота.
И скривалище бях, от което
ще започне отново света.

КОПНЕЖ

Ах, как обвива ме с прозрачна ласка
за мене сътвореното море!
Вълна ме вдига, надалеч ме тласка
и властно хоризонтът ме зове.
Да бях кормчия – с кораба да тръгна.
О, албатрос да бях – да полетя!
Но нямам сили. Към брега ще свърна
и боса пак ще стъпя на скала.

Морето с цвят небесен все ме мами,
искри и трепка в августовски зной.
Разбива се в скалата. Светла пяна
докосва ме, гаси копнежа мой...
Барабанят вълните с бързи пръсти,
прииждат, после дръпват се назад
и ме обсипват със солени пръски
и стенат, че си тръгвам в своя свят.

**АНЕЛИЯ ЯНКОВСКА-
СЕНГАЛЕВИЧ****ПРОБУЖДАНЕ**

На ръба на лятото спирам –
зее страшно с разлом зрелостта.
Бях креслива, бях завистлива...
Как копнея да стана добра!

Ще си гребна от детството спомен
като жива вода за из път
и ще трепне от светлия ромон
възроден и прекрасен светът.

А е толкова нежна нощта –
пеперуденозлатна и синя.
Чак до изгрева няма да спя,
да не би да осъмна в пустиня.

Упоява дъхът на треви...
Тук нещата присъстват незримо.
Милиарди човешки души,
ала колко ли всъщност са живи?

И се шурат светулки безчет –
приземяват се сякаш звездите.
С изтънелия звук на тромпет
все нагоре ни теглят шурците.

Розовее наблизно денят,
пак снизхожда към нас милостиво
и за всички за всичко мълвя
благодарност, че още ни има.

СЛЕД РАЗВОДА

Нещо се случило. Разруши се омаята.
Раздели се на късчета къщата,
стаята...

Разпиляха се ти, дъщеря ни,
картините...
Даже на снимка не сме вече тримата.

Само в кухнята чашите чайникът
чака
и с будилника времето още тиктака.
Изтървах огледало. Но кога и защо?
Как ми пречи да спя това празно
легло!

Все без вести осъмвам, замръквам и
пак...
Стара призрачна гара с кратък
спомен за влак!
И ми гложди пращинката остра в
окоето,
и в гръдта ми се врязва парче от
стъклото.

ЕСЕНИНСКИ БУЛЕВАРД

ПРИЛОЖЕНИЕ НА Литература и Общество ВЪН СЪВРЕМЕННА РУСКА ЛИТЕРАТУРА - 1

КОЛОНКА НА ГЛАВНИЯ
РЕДАКТОР

ПРИЛОЖЕНИЕ „ЕСЕНИНСКИ БУЛЕВАРД ЗА СЪВРЕМЕННА РУСКА ЛИТЕРАТУРА”

като проект не е от вчера. Съвременната руска литература, отразяваща душевността на човека,

преминал активно през последните 20-25 години през дълбоки промени на житейското си и на общественото време не е достатъчно позната на българския читател. Както и смяната на литературните поколения. Както и новите, значими имена на литературния небосклон.

Обогатила отдавна световната класика, и днес руската литература остава изразител на хуманистичното отношение към проблемите на личността, на нови търсения и акценти, има своите нови представители в литературните среди и общностите по света.

Естествено е с глобалната си характеристика и с новите възможности за общуване времето да оказва своето влияние и на литературния процес. В борбата за литературна атмосфера, за условия за работа и творчески климат, за достигане до читателя, за спасяване на книгата и нейното въздействие, за приобщаване на младите към литературното четиво винаги има талантиливи участници и писатели с утвърдени пера. Както и приемственост, зачитане на традицията, преосмисляне на стойности, съхраняване на ценности.

Нека тези няколко страници, посветени на съвременната руска литература – в Русия и по света, както и на съвременното отношение към литературното настояще и литературното минало да отговорят сами на нашите въпроси и станат част от литературната ни култура и познания.

„ДИПЛОМАЦИЯТА Е ЕДНА ОТ СФЕРИТЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО”

Владимир Иванович Масалов е уникален човек. Като посланик на Русия той работи зад граница повече от 25 години – във Великобритания, Япония, Бангладеш... Преди това отбелязва големи успехи в спорта – става шампион на Европа по джудо, нееднократно побеждава във вътрешните първенства. В зряла възраст започва да пише стихотворения и тук също постига успехи, този път – художествени. Автор е на почти 20 книги, секретар е в Ръководството на Съюза на писателите на Русия, председател е на литературното обединение „Отдушник” към Министерството на външните работи на Руската Федерация. Особено впечатление правят неговата доброта и мъдрост, както и доброжелателното му отношение към всички.

На въпроса ми: *Какво представлява литературната група към Министерството на външните работи, какви писатели обединява и как се работи там?*, той отговори:

„Нашето обединение съществува от 10 години. Негов основател е изключително дейният като дипломат и сърцат като човек – Юрий Иванович Алимов, първокласен съветник, кандидат на историческите науки, поет, член на Академия на поезията. Литературното обединение възникна с помощта на такива като него неравнодушни

към поезията поети-посланици: Владимир Николаевич Казимиров, Герман Георгиевич Гвенцадзе, Валерий Зиновиевич Левиков и Михаил Иванович Басманов. Ю.Алимов е съставител и на първия поетичен сборник на руските поети-дипломати „Отдушник”, излязъл през 2001 г. От

държа обединението, считайки, че дипломатията също е една от сферите на творчеството. „Напълно съм убеден, че работата над мисълта и словото сродява нашата професия с желанията и стремленията на писателите, на поетите.” каза веднъж министърът на външните работи на

24 май 2010 г. Кметът на Варна - Кирил Йорданов получава награда от Владимир Масалов преди началото на празничното шествие. Сн. Цачко Цачев

тогава до днес са издадени 7 поетични сборника, между които „Втори полъх”, „От век на век”, „Моята Смоленка” и др. В момента при нас членуват 65 души. От тях 8 са членове на Съюза на писателите на Русия има и младежи, и ветерани на руската дипломатия: Сергей Лавров, Евгений Примаков, А. Безсмертний и други. Ръководството на министерството напълно под-

Русия, Сергей Лавров.

Ние продължаваме делото започнато от великите ни предшественици: Антиох Кантимир, Денис Фонвизин, Константин Батюшков, Александър Грибоедов, Фьодор Тютчев, Александър Пушкин.”

-Как съхранявате паметта на тези велики предшественици?

На стр. 8

ОБРЪЩЕНИЕ НА ЕВГЕНИЙ СТЕПАНОВ, ПРЕЗИДЕНТ НА СЪЮЗ НА ПИСАТЕЛИТЕ НА XXI ВЕК

Уважаеми колеги,
Съюз на писателите на XXI век е създаден по силата на ред причини. Основната е, че съвременният писател, добрият литератор няма в достатъчна степен възможност за самореализация и да участва активно в печата. Такава перспектива му дава Съюза на писателите на XXI век. Членовете на нашия съюз могат да поместят творбите си и да станат известни на страниците на списанията: „Децата на Ра”, „Знание-сила. Фантастика”, „Зинзифер”, „Крещатик”, във вестник „Литературни известия” и в голям брой други издания.

Членовете на СП на XXI век няма да са много. Целта е да се създаде обществена организация на най-добрите писатели от Русия и другите страни и да се заемем с тяхното утвърждаване и участие на литературния пазар. Ще се радваме да видим сред нас членове на други творчески организации – Уставът разрешава това

Правилата за прием в Съюз на писателите на XXI век са пределно прости и демократични. Не са необходими препоръки. Най-добрата препоръка са добрите стихотворения, добрата проза или литературоведски статии, които могат да се изпратят по електронната поща.

Всичко, което създаваме днес, го създаваме сами. Не сме участвали в никакви приватизационни процеси, не сме делили никаква собственост. Сами се научихме и учим да работим и да печелим, да помагаме на другите и да се радваме на помощта на другите.

Съюз на писателите на XXI век е обществена организация, но не и благотворителна. Функционира съгласно Устав, утвърден в Министерството на правосъдието на Руската Федерация и за сметка на членски внос. Постъпленията отиват за реализиране на печатни услуги – за печат на нашите издания.

Елате в Съюз на писателите на XXI век и няма да съжалявате!

РУСКАТА ЛИРА НА ПОЕТА

Опитвам се да разбера поета, търсейки винаги неговите корени. В случая с Владимир Бояринов да се направи това не е трудно. Той е близък по дух като творец на Сергей Есенин и Николай Рубцов, на Николай Тряпкин и Юрий Кузнецов, на Анатолий Передреев и Василий Казанцев. Забелязва се и някакво влияние, и връзка с Георги Иванов.

Но очевидно е, че Вл. Бояринов е самостоятелен, самоизградил се поет. Първокласен майстор на словото и дълбок художник. Той е превъзходен майстор на стиха, даряващ със своето слово хората. Неговият стих е пъргав, строен, хармоничен, енергичен, точен като северното сечене на бравата, широко отворен като истинската руска душа – трагичен и самоироничен, едновременно.

На мен особено ми допадат осемстишията на Владимир Бояринов – стегнати, кратки, ясни, изразителни (лапидарни), проверени от живота.

* * * Само подпъдъкът съжалява за лятото, само вятърът разклаща тревата.

Забравил за света, напълно за всичко, аз гледам ли, гледам синевата.

За небето аз нищо не знача – като закачен съм на пролетната ливада,

както в детството си, няма да заплача. Или просто – не мога, но страдам.

* * * И се разтегнаха ятата над жеравните низини, и с кръсци делят се, махат в тъмнеещи далечини: зад хълмове и зад посеви, рекичка друга, ширина... Аз – лист на есен поривна,

се сливам с родната земя.

В тези негови стихове всичко е на своето място. И душата, и звукът, и дактилите асонанси рими. Главното е, че човекът се вижда. Човекът, мъещ се, страдащ, откровено мислещ за себе си. Разсъждаващ за себе си. Разсъждаващ за всички нас.

Ние живеем в тягостно време, когато черните pr-технологии достигнаха не само политиката и шоу-бизнеса, но вече и поезията. Във време, когато безцветните литературни лилипутчета, пълзящи по гигантските гърбове на писателите-великани, не ги виждат, а само злобно се пререкават, стремейки се напред към минутна известност, Вл.Бояринов печата рядко. В много от престижните литературни издания няма нито една негова публикация. Нито една. Какво от това, той го е преживял. Неговите стихотворения, както се говори, си имат своето място. А стихотворенията му наистина са забележителни. И

На стр. 8

„ДИПЛОМАЦИЯТА Е ЕДНА ОТ СФЕРИТЕ НА ТВОРЧЕСТВОТО”

От стр. 7

–Преди всичко отбелязваме техните юбилеи и паметни годишнини, провеждаме вечери на поезията в тяхна чест, кръгли маси... Министерството на външните работи, например, подписа договор с Брянска област за оказване на помощ на музея на Ф. И. Тютчев в родината на поета-дипломат в Овстуга. Ние подготвихме да предадем копия на документи за музея, поканихме поети от родината му на нашите московски вечери. Последната ни среща със земляците на поета се състоя през есента на миналата година. Заместник министърът на външните работи и Управителят на Брянска област откриха вечерта. Направи се вълнуващо представяне на живота и дейността на Ф.И.Тютчев, подредена бе изложба. Важен момент се оказа предаването на копия на документи, свързани с дипломатическата му дейност в Германия и Италия. Подобна дейност ще имаме и с музея на А.С.Грибоедов в Смоленск.

–Какви са днес плановете за работа в литературното обединение и кои са най-важните перспективи?

–През тази година ще пуснем допълнителен тираж на поетичния сборник „Моя Смоленка”, получил одобрението на писателите и читателите в Русия. Надяваме се съвместно с Россотрудничество и Съюз на писателите на Русия да вземем участие в поетическите форуми и фестивали в Москва, Варна, Варшава, Вилнюс, Киев, Минск, Тбилиси, а също и в Овстуга, Смоленск, Рязан, село Константиново. Може би ще ни се отдаде да посетим, пътуването с участие на поети от други държави по Волга с посещение на приволжските градове, както беше през 2009 г.

Денят на дипломата през февруари 2011 г. отбелязахме вече с поетична вечер с участието на известни поети на Русия и на поети-дипломати на другите страни, акредитирани в Москва. Плановете ни са големи, важно е да ги осъществим.

Едно от главните направления в дейността на литературно творческото ни обединение е работата с младите поети-дипломати – да ги привлечем за по-активно участие в поетичните ни вечери и при срещите с изявените представители на руската поезия, да им помагаме да издадат своите стихотворения в периодиката и своите книги.

С Владимир Масалов
разговаря Евгений Степанов

РУСКИЯТ ЕЗИК – НАЦИОНАЛНО ЯВЛЕНИЕ И ФАКТОР В СВЕТОВНАТА КУЛТУРА

Без да се гледа на това, че политическата картина кардинално се измени през последните двадесет години и тези изменения не винаги бяха в полза на Русия, руският език както и преди остана значим и действен фактор в политиката, икономиката и особено в културата. Факторът руски език, въпреки че не винаги се признава официално, продължава да действа и да оказва влияние на процесите, развиващи се в световното съобщество. Естествено, в значителна степен това влияние се разпространява главно в постсъветското пространство. Това може да се каже за държавите, близки до Русия по етнически произход и религиозно вероизповедание. Действителността показва, че в държавите, влизащи в сферата на геополитическите интереси на бившия Съветски съюз, и до ден днешен се е съхранил устойчив социален слой, владеещ руски език. На свой ред магистралните потоци на емиграцията – съветска и постсъветска породиха (и този процес продължава) значителни диаспори във всички големи страни. Тези три (а вероятно и други) проявления на естествена (т.е. нерегламентираната) експанзия на руския език във границите на юридическата руска държавност, ни дават основание да твърдим, че руският език остава една от формите за международна комуникация и е един от факторите, осезателно влияещ на световната култура (както направо, така и опосредствано чрез преводната литература). Всяко от тези три направления свидетелства едновременно и за актуалността на руския език в

световния общокултурен процес, и за срещаната реакция на тази актуалност, поражда от интереси с различна степен на сложност.

24 май 2010 г. Иван Галубничий по време на шествието във Варна

Да ги разгледаме бегло.

1. Надявам се, никой няма да започне да отрича, че независимо от различните, зачестили диаметрални противоположности на политическа ориентация на страните – бивши републики на СССР, руският език и днес остава едно от главните средства за комуникация, независимо от националната принадлежност на тези, които го ползват. Руският език, породил и великата руска литература, не може да бърка развитието на самосъзнанието на нациите, а още повече – не може да отслаби която и да било държавност. Присъствието на руския език на постсъветското пространство се явява консолидиращ фактор за страните от Евразия и инструмент за духовно израстване на народите. Този фак-

тор, утвърден от самия живот и действителността, не може да бъде отменен с административни мерки и без вреда за съответния народ.

2. В страните, влизащи преди в сферата на влияние на Съветския съюз, и днес съществува значителен социален слой, използващ руския език като средство за общуване и разглеждащ го като културно достойние, а не като атавизъм на съветското влияние. В голяма степен това се отнася за славянските страни, изповядващи православието (като България, Сърбия), но и целият постсъветски свят е съхранил самоценността на руския език, независимо от политическата конюнктурата. Основната заслуга за съхранението на този потенциал се дължи на носителите на руския език – представителите на рускоезичната емиграция. Всъщност, съвременната политическа картина на света (и в частност – на Европа) не дава голям оптимизъм в оценката за действителността на руския език в друга езикова среда. Но в края на краищата светът постоянно се изменя и кой знае какви тенденции ще настъпят утре – във времето, когато авторитетът на руския език сред другите народи в света стабилно е обезпечен както с авторитета на руската класическа литература, така и с динамичността на съвременния литературен процес в Русия.

3. Рускоезичната емиграция, независимо от нейните мотиви и частни цели, поражда и продължава на краищата рускоезичното езиково пространство практически по целия свят. Ние сега няма в частност да даваме оценки на отделни сегменти на това стихийно, разнородно и в много случаи далеч от собствената литература явля-

ние. Всяко значително обществено явление се поражда стихийно, от тъмните дълбини на смутните и непостоянни закономерности на общественото развитие и едва впоследствие се структурира в съответствие с действащия алгоритъм на съвременната цивилизация. За нас е съществено, че се разширява сферата на компактно присъствие на руския език, неговите активни носители в състава на емиграцията създават благодатно поле за много процеси – в частност, за развитието на руския език в литературен план в други държавни, национални и духовни условия; за утвърждаване на елементите на руската култура в друга среда, което съответства на дългосрочните интереси на Русия; за създаване на благоприятен образ на Русия в света.

Уникалността на руския език се състои в това, че като език, който по природа е дълбоко национално явление, той оказва съдбоносно влияние на световната култура. В същото време той като малко други езици става проводник за културата на народи, намиращи се в страни от магистралното направление на световния живот. Значителна част за тази негова заслуга има XX век и за това също не трябва да забравяме.

ИВАН ГОЛУБНИЧИЙ – гл. редактор на в. „Московский Литератор”, секретар в ръководството на Съюза на писателите на Русия, заслужил деятел на културата на Руската Федерация, заслужил деятел на културата на Чеченската република

(Из „Руското слово – връзка на времената”)

РУСКАТА ЛИРА НА ПОЕТА

И за кого? Нима вече не се чувства тъгата – полет подарен?

... Фъртуната отсече светлото. И мечтата не пее – тръби в мен.

Сигурно е възможно до камина да дремя, рамене стиснал.

И не ще е тревожна никак моята среда. А не я искам.

ДЕН СЛЕД ДЕН

Пада сянката от кленовете, от оградата – на моя праг.

Тежък ден, като правило, ти, си наградата – ти ще помогнеш пак.

Аз не стигнах и в заветното си желание твоите висоти.

Грохотът ти затихна, вечерният вятър – буря, страдание за горите таи.

Чия ли ръка там предизвиква цялата паника в най-различни моменти?

За бурния плам ти благодаря, тежък ден, сега! Завинаги сбогом, зад мен си!

И нека дъждовете с хладния вятър да донесат твоя наследник.

Ще кажа: „Влез, ето на, както прилича на смъртните – и съдба им стани, делник.

А ако все пак на нас времето вече ни е отмерено – ще помръкне вселената –

и ние в последния си час ще заминем с теб заедно след Слънцето – непременно.”

СЛЕПИЯТ УСПЕХ

По нух, по слух, по сънищата на бреговете толкова безлюдни,

по размекнатия пух на сибирските снегове лебедови, чудни

аз излязох от кръга, заклет на тъмнината, и на снежната буря.

Аз излязох, оцелях без тъга, кръстен от зимата, от тайгата шура!

С каква мярка своя път напред да отбележа?

Да измеря ли с вяра щастливия край на слуката свежа?

При среща с бедата ще изляза ли ненаранен от нейната напасть?

Съкровената си звезда ли пазим по цял ден и в нещастieto – пропасть?

Хлътна ли в детството си в надеждата за изход имам ли своя инат?

Не е ли някак си дръзко да чукам по небосвода без код: „Помогнете! Брат...”

Кажете ми какво ще стане? Както ледовете в студа ще се разпрострат,

звездата няма ли да ме остави някога мен на кръстопът?”

Нито слух, нито дух, нито знак към теб, нито половин дума.

Бъдещето е глухо, чух, и погледът ми е спял от миналото.

Владимир Бояринов
представи Евгений Степанов

От стр. 7

разнообразни. Някои считат навярно, че Вл.Бояринов се придържа само към силабо-тоническия маниер на писане. Той е майстор и на разнообразни панорамни, галерийни стихотворения – постоянно се обръща към фолклора. Но в каквото и стил Владимир Бояринов да пише, неговият стих винаги е професионален, експресивен, гъвкав, музикален. И винаги лиричен, и винаги – близък, одухотворен.

Поетът Владимир Бояринов отдавна е навлязал в своята литературна зрялост и ни радва със значимата си поезия.

ВЛАДИМИР БОЯРИНОВ

ЗЛАТНАТА СРЕДА

Нека да е средата, и нека да е златна, а аз не я искам!

Липсва ли ми следата в стаята квадратна, след нея литвам.

Нека птиците горе да крещат за раздяла, прострели крила.

Бяха ли тук покоят, скръбта, минутата бяла – някога? Кога?

ИГОР ВИТЮК

ИЗУШЕНИЯТА НА ЛЮБОВТА

Влече ме пак към теб неударимо,
но да забравя искам, много искам...
И тайно си мечтая да си ми любима –
не съм уверен, че ще те притискам...

Огнен порив в ледените планини,
в леденото ти сърце отекващ стон –
леден погледът ми към света струи
на душа, пленена от студа, съм тон...

Отдавайки се, знам, любов ще взема.
А взема ли я – вече мен ме няма!
Не зная аз какво днес да приема:
да изгоря в любов... Лед без любов да стана?...

Непостижима е небесната любов,
а земната сърцето не изчерпва!
Любими искат много да са без любов,
а малко могат с обич да измерват.

СТРАХ ОТ ЛЮБОВТА

Заблудих се в твоите очи.
Как да си намеря път обратно?
Безизходността у мен мълчи –
слънцето ме заслепява едно.

Неподвластна на ума е тя,
но във земния живот е властна –
щом възкръснем с любовта така,
щом загинем в любовта прекрасно.

Неволен страх от любовта кръжи –
прошка няма даже на небето.
Заблуди се в моите очи и ти:
да се върнем към света напето.

АЛЕКСЕЙ ДАНОВ

Алексей Данов е
роден и израснал в
Сибир. Завършва
Московския държа-
вен университет
„М.Ломоносов”. Член
е на Съюз на писа-
телите на Русия,
изпълнителен директор е на градското
отделение на СП на РФ в Москва. Уверен
е, че „поезията е ядрен концентрат на
истинското чувство”.

* * *

Нежно е и безбрежно,
гибелно е и тъжно,
възприемам тази есен
опиянен от угарта.
Умно е и безумно,
тихо е и безшумно
в алеите, по гарите,
на китарите след жарта.
Странно е и органично,
малко виолончело
в мен есенното кресчендо,
накичено като дърво.
Свято е и крилато,
безпределно и слято!
... Ти, струва ми се, се връщаш:
каквото било, е било...

* * *

В разтворената бездна на твоето лице
се хвърлих безстрашно, наивно...
Пих жадно от тебе... Но кажи ми, сърце,

Игор Витюк е роден през 1960 г. в ук-
раинския град Житомир. Още като уче-
ник в 10 клас през 1977 г. става победител
на всесъюзния конкурс за съчинение на
тема „Нашата биография”. Независимо,
че е придобил право за безконкурсно запис-
ване във Факултета по журналистика
на Московския държавен университет,
избира професията на защитник на ро-
дината. Служи на различни длъжности
във войските на ракетно-космическата
отбрана. След приключване на военната
си служба работи като главен редактор

ПРЕДЧУВСТВИЕ ЗА ЛЮБОВ

През настъпващата дълбока есен
за един топъл час се моля на сън.
Твоего име чух още унесен –
на косъм сме с теб от любовния кълн.

Възможно е много близки да станем
през зимата сред снеговете глухи.
И своето име да чуя рано
от устните ти – от обичта, сухи.

ХИМН ЗА ПОСЛЕДНАТА ЛЮБОВ

Как така няма нищо, нищо да стане
между мене и тебе в този момент?...
Признай... Смили се над мойто изгнание:
нима любовта е един инцидент?!

Мечтаехме си всеотдайно за срещи,
а се гмурваме днес само в леглото.
Осляпяхме май в страстите си горещи,
целта не виждаме – цел на живота.

Пробиват мислите път през измислици
подобно на арийска в руската кръв,
глупак предпоследен: с последни силици
аз вярвам до край в последната любов.

Силно, отчаяно в любовта си вярвам
и не ще те забравя – искам те пак.
Своя шанс не съм пропилял се надявам
като някой последен, жалък глупак.

защо ми е
гадно,
противно?

Ти с вид на Гертруда, с венец приласка
и мен, непредвидил позора.
За Дявола всички приех ей така:
предателство,
черен чар
подъл...

С привкус на злорадо наивна игра,
с правилата ѝ подли и груби,
отдавна достигнах прощална черта
и моите
устни
загуби...

* * *

Да опознаеш себе си философът каза,
да намериш своята Вселенска мярка
да поставиш сложните си въпроси –
с Неосферата отношенията ярки.

Какво е дългът и кое е призвание,
и колко съм адекватен аз за света?
Стихът – възторг ли е или наказание:
прости са дрехите му, но не са лика?!

Отговорът за семейството в замък е скрит –
ще отсъди един ден съдът Господен,
по заслуги ще ме дари, ще посочи път
с врата в небето
или в Преизподнята...

на списания и вестници.

Игор Витюк е поет, белетрист, пуб-
лицист. Член на Съюз на писателите
на Русия и на ръководството му, член
на Съюз на журналистите на Русия и на
Международната федерация на журна-
листите. Носител е на литературните
награди на имената на Ан.П.Чехов, ген.
М.Д.Скобелев, К.Симонов, Ал.Грибоедов,
Яр.Смеляков, В.Пикул и др. Под печат е
първата му стихосбирка на български
език „Искушенията на любовта”.

СЛЕД ТРИДЕСЕТ ГОДИНИ

В зимното утро, в тихия ресторант
като на училищен чин седим.
Обикнах те изключително рано –
до бели коси, знам, ще продължим.

Тридесет години нямам отговор,
тридесет години аз тебе чаках –
твоего женско лято свършва скоро:
на никоя друга не се натрапвах.

Както някога си много красива –
не бързам да те прегърна, желана.
Както Украйна не става Русия,
така и аз твой мъж няма да стана.

СЪПРУЖЕСКО ПРИМИРЕНИЕ

Дивният сън долетя на разсъмване,
разкъса границите на битието:
укротяване, прощаване, хрумване –
нежно с ласки аз те обсипвам, ето.

В тази нощ свърши напълно епохата
на свади, на умишлените измени.
Сега е непоносимо и по-лошо –
как да избягаш, стените – големи.

Тази нощ като че ли беше последна
и превърна утрото в първия ни ден.
Животът ни днешен, райски извисен е,
но не е този, в който с теб ще умрем.

ВЛАДИМИР СИЛКИН

БРАДВАТА

Брадва удря – с инат късчета цепи.
Мръква в гората и запръсква дъждец.
Каруца с дървета – тежки и слепи,
пълзи, плаши гората с тънък гласец.

По листата – медът от столетия,
вековният прах, останал от тези дни.
Тъжната плетка е неразплетена –
по-силна в спора брадвата е, ехти.

По нея кръв и женски проклетия,
сетен вик, но и сълзи на палача.
С червена рокля, с червени обятия
есента гореща от векове плаче.

На брадвата работата е тънка –
къде да удари първо, тя знае.
Не си ли бърз и умел навънка
като липа ще те кастри до края.

Не за пръв път брадва удря, загрята –
такъв е животът ѝ – към всичко глух.
Сведа шия, покорно чака гората,
векове наред, както и вчера, тук.

НАВОДНЕНИЕ

Ще чуя въздишката на придошлата вода –
април си отиде по средата на седмицата.
Но как ли стана така, че да не видим следа,
на придошлата вода да не видим мелницата?...

Кога ледовете са дошли чак до лехата?
Кога ли ще започнат да се топят по малко?
И ни вози водата на гърба си самата,
в мазето картофите вдигна нагоре, жалко.

Април изглежда не се е скрил... Студена вода,
а вече и гаргите грачат до изнемога.
Дори ден не остава до някоя нова беда,
все още съм без опора, мила моя, изгоро.

Владимир Силкин (вдясно) награждава
Всеволод Кузнецов

* * *

Ето, свършва вече листопада,
чайката се носи над тъгата,
сън до пролетта тревата стяга,
но ще дойде първо студ в душата.

Рано сутрин на Северна Двина
тръгват хълмовете на вълните –
у мен отново нещо загина,
не го очаквам зад планините.

Ще изчезне после уплахата,
че това няма да се повтори.
Нов кръг ще направи в заплахата
птицата над баржа заровена.

Плуват над нея и облаците,
и слънцето пробива мъглите,
зная аз като неверниците,
че този случай ще се разплита.

Какъв страх може да е мечтател
този миг да не се повтори?...
Плаче като последен приятел
над Северна Двина птица. Говори.

БЛАГОДАРИ ТИ, СНЯГ

Открих сутринта първия сняг –
не отива при всички, видях.
Топи се, дими някак меко
и се стреми да диша леко.

Нали след миг ще се разтопи,
сам си знае той – ще се смали.
В длан го вземам просто учуден
в тихата Рязка утрин буден.

В дланите ми снегът все плаче,
сълзите си не крие, значи.
Плаче, от бедата се крие –
скоро във вода ще се свие.

Благодаря ти, сняг, за вестта –
мислех, че я има вечността.
И ние се топим като сняг –
внезапно спира житейският бяг.

Излита снега от Земята...
Да можехме да литнем някак...

АЛЕКСАНДЪР А. ПУШКИН

Александър Александрович Пушкин е млад, съвременен поет – правнук на световно известния руски поет Александър Сергеевич Пушкин. Днес той живее и работи в Ню Йорк. Занимава се с издателска дейност, издава и собствено списание за поезия в САЩ.

„Авангардът е жив. Авангардът ще бъде жив. И Пушкин е с нас!“ сполучливо отбелязва в едно свое изказване за Съюз на писателите на XXI век известният интелектуалец, писател и публицист Фьодор Малцев.

САРА

Известна ми е гъска с името Сара. На стария пристан има владение. Другите пернати – и млади, и стари, подлага ефрейторски на гонение.

Гони лебедите, двойките патици и видимо нещо ѝ липсва в живота – не всичко е гладко дори в навалици, стърчат ѝ перата отъясно на СОТ-а.

В очите ѝ – горчивина от раздяла. Съскащите хрипове са без закана... Под краката ти идва, в ръцете – цяла, хапе ти пръстите, носа – без покана.

Щипе направо, с шията си рисува и знак за безкрайност, и един интеграл. Мърмори свадливата Сара, диктува на стария пристан – за друго копнял.

СОНЕТ ЗА ЖАБА И ПОЕТИ

Беше жива. Но започнаха студове. Крачетата ѝ замръзнаха. Сърцето се сви. Тя – като блатно камъче се появи: зеленикава бучка в белите ледове.

Снегът и скрежът не са сега бедата – все пак умряла е, не се е родила. Да умреш е милост понякога, сила, както да бъдеш хайвер тук, в язовира.

Щом мине зимата, ще пее водата, ще трепнат крачетата ѝ. Ще бие сърцето. И блатното камъче, от леда взето, в кръг ще се завърти с приятелки, ето.

Но никога, в душата на поета жабешкият живот няма да шета.

* * *

Отново демоните кръжат и се зъбят, с пръст ни сочат, с очи се кокорят, съдят, с тях се въртят, както в цирка и шутовите – демончетата им малки, демонките.

Все ти припомнят грехове, прегрешения, в живота гаден, лишен от утешения, огледало изваждат – и старо, и мазно, то ли е криво, а може би е – нормално.

Взри се, виж си кривата физиономия, струва ли си животът такъв, условията, излез зад вратата – прокажен, чумен, напразно те е доносила майка безумна!

Отново демоните кръжат и ни зяпат, заканват се, падат от смях, силно шляпат, с тях – ученици и готвачки – пионките, идват демончетата малки, демонките.

* * *

Не познавали колелото инките, носили тежестта на гърба си, с изтъркани ботуши от най-тънките, кълнели, че ходят пеш почти боси. Но се напатили зле от недъзите и се забавлявали шумно така: баскетбол, бейзбол и крокет на вързано, бадминтон, билиард и трик-трак – на шега. Треперели над картите, играли комар, воювали за наддаванията тънки... Казват, че и глобусът от тях ни е дар, измайсторили го някакви ин-ки.

* * *

Ню Йорк ще се разцепи, а Сан Франциско ще го покрие могъща вълна. И островният Лондон – до шия, ще сподели тяхната участ, да. Бутилка „Ризлинг“ някъде откъм Атина бележка ще донесе сама: „Кронос – лъже и ПосейДон – не е тих.“ Да, да.

Музика в ла минор ще звучи в пещерите, минорното ще се възнесе като кораб, Лисабон ще мълви за „символ на вярата“ в дните, ще вдигнат паметник на краля – ще го измолят.

Печално ще въздъхне Венеция: „Bello mori...“ – и ще намигне Флоренция после: „Capish?“ Но какво още има? Ташкент си стои на море, на Комсомолското езеро, всъщност е, чист.

Сиятъл, Петербург и много прочие столици... Няма да избягаш от бедата, където и да подскачаш. „Вода!“ викат: „Вода!“ – хотелът дими, пламъци. – На 33-ти номер ще помоля за бира, нататък.

ОЛГА ДЕНИСОВА – наш кореспондент в Санкт Петербург [СЪВМЕСТНА ПУБЛИКАЦИЯ НА В. „ЛИТЕРАТУРНИ ИЗВЕСТИЯ“ И В. „ЛИТЕРАТУРА И ОБЩЕСТВО“](#)

ЗА ДНИТЕ В ПАМЕТ НА СЕРГЕЙ ЕСЕНИН И ОСИП МАНДЕЛЩАМ

Те са съвременници – две големи имена на руската поезия, чието творчество съумя да премине през времето и да стане не просто актуално, а необходимо за много хора. За хора, които живеят в един и същ времеви отрязък с тях, живеят с тях и сега, и уверено можем да кажем – ще са заедно и в бъдещето. Всенародно любимият поет Есенин и любимецът на интелектуалния елит на Русия Манделщам е безсмислено да се сравняват като поетичен дар и като влияние за развитие на поезията ни. И двамата заемат достойни, високи места на поетичния Олимп на великата руска литература.

За двамата – да станат приятели било невъзможно, защото били много различни. И работата не е само в това, че единият е „имажинист“, а другият е „акмеист“. Руската душа на Сергей Есенин остро е реагирала на несъвършенството на човека, в което тази душа е живяла и повече от всичко – по руски, за всичко е винила човека: „Ако аз не бях сигурен, че съм поет / навярно щях да съм мошеник и крадец“. От своя връх Осип Манделщам виждал несъвършенството на света и търсел причините на това несъвършенство, гневно се борил с него: „Ние живеем в нечуваща себе си страна / нашите думи на десет крачки не се чуват...“. Манделщам завършил знаменитото Тенишевско училище, учил

после в Сорбоната... Зад гърба на Есенин са народното селско училище и църковната енорийска подготовка – той се появява в руската поезия като удивителен са-мобитен талант...

Сергей Есенин

Съвършено различни са, да. Но да не се забележат един друг също е било невъзможно – главно затова, че били достатъчно ярки и единият, и другият, и независимо, че отзивът на Есенин за творчеството на събрата му по перо бил далече от хвалебствено. Известно е от спомените неговото много рязко изказване по адрес на Манделщам: „Вие сте лош поет! Вие лошо владееете формата! Римите Ви са глаголни!“. Говорят, че Сергей Александрович даже искал да понатупа Осип Емилиевич. А ето как и последният, чувайки стихове на своя порицател, казал това, което го поддържа в трудни моменти: „Има прекрасен руски стих, който аз няма да престана да твърдя в московските кучешки нощи, че е стих, от който като магия се разсипва рогата нечистотия. Запознайте се с този стих – той като шейна пише по снега,

той като ключ скърца в замъка, той стреля по студа в стаята: ... не разстрелва нещастните по затворите. Това е символ на вярата, това е избелелият канон на истинския писател, смъртният враг на литературата.“ (Четвъртата проза“).

По спомени на Г.Я. Герман Сергей Есенин му наприказвал нещо, което въобще не търпи коментар: „Нима те пишат на руски? Ние руснаците сме само трима: аз, ти и Манделщам. Не спори! Вие руския от мен по-добре го знаете.“

Значи, те не са такива вече съвсем различни? Истински талантливият човек не може да не види таланта в другия. Затова той е и талант – за да вижда всичко.

Много изследователи са се занимавали с проблема да сравняват творчеството на двамата поети и са намирали много общи неща в мотивите на образите бреза, вълк и др. Но има и още нещо, което свързва тези две имена. Датите на смъртта им и дните в тяхна памет съвпадат в края на декември всяка

Осип Манделщам

година. Сергей Александрович Есенин по официалната версия, която до ден днешен буди съмнения, завършва живота си със самоубийство в нощта на 28 декември в нашия град в гостилница „Англетер“. Осип Емилиевич Манделщам е издъхнал в изправителен лагер на Втората река в Далечния Изток на 27 декември 1938 година. От само себе си възниква въпросът – за да бъдеш велик поет в Русия това неизбежно ли означава да избереш най-трънливия път в живота? Да избереш пътя към Голгота и с пълно самоотдаване да изпълниш мисията си за духовното спасение на другите...

В Санкт Петербург на 27 декември 2010 г. в градината на Фонтанния дом (музея на А.А.Ахматова) при паметника на Манделщам студенти и ученици, и всички желаещи традиционно четеха стихове на поета. Проектиран бе филмът „Дежурят страхът и Музата.

Анна Ахматова и Осип Манделщам“ (от цикъла „На фона на Пушкин... 1937 г.“, автор на проекта Б.Куркова, реж. Л.Гладкова, А.Бот). На 15 и 27 декември в Арт сутерена „Бездомното куче“ на площад Изкуство 5 се игра моноспектакълът „Моят път. Сергей Есенин“ в изпълнение на лауреата на Всерусийския конкурс за четене на произведенията на Сергей Есенин – Олег Попов, в който артистът с успех насочи вниманието към представяне на истинската история за живота и смъртта на поета. Спектакълът предостави възможност на зрителите да се ориентират в сложната обстановка в страната в началото на 20-ти век, да преценят мястото на художника и гения в историята, мястото на самата Русия, както и на такива вечни понятия като любов, семейство, творчество и на такива временни като революция в света и в душата на поета.

Всички материали в Приложение „Есенински булевард“ - 1 са в превод от руски език на Станислав Пенев

„ЕСЕНИНСКИ БУЛЕВАРД“ – Приложение

на в. „Литература и Общество“ за съвременна руска литература е печатен орган на Сдружение Литературно Общество – Варна и на Съюз на писателите на XXI век Излиза на български език Главен редактор Станислав Пенев (Варна, България), зам. главен редактор Евгений Степанов (Москва, Русия), зам. главен редактор Всеволод Кузнецов (Москва, Русия) Контактни: eseninbul@abv.bg и stepanov@abv.bg

Нормално е в период на грипна вълна болницата да се превърне в истинска лудница, както се случи тази сутрин.

В тесните коридори имаше голяма глъчка около дългите опашки пред лекарските кабинети.

Аврамов преми-на в лявото крило на болничното заведение, където се помещаваше кабинетът на седемдесет годишния доктор Балчев, пред който нямаше посетители. Той на стари години от практикуващ вътрешни болести, се преквалифицира в специалността ИНВИТРО, която в последно време стана много престижна и печеливша.

Докторът посрещна с усмивка своя посетител, предложи му стол и след това се обърна към сестрата:

- Ако обичаш, донеси ни три кафета!

Когато младата жена излезе и двамата останаха сами, Аврамов попита:

- Анка дойде ли?
- Тук е, отиде до тоалетната.
- Как е със здравето?

ВЕСЕЛИН АСЕНОВ

ТРИУМФЪТ НА БЛИЗНАЦИТЕ

- Добре.
- А близначетата?
- И те са добре.
- Значи всичко е тип-топ и е време да действаме.

- Да, тя она ден е подала иск в съда за бащинство и са я уверили, че призовката му е предадена.
- Той ми се обади и е много разтревожен.

Балчев се засмя:
- Нали това е целта, да му въздействаме психически.
В това време влезе медицинската сестра, която остави кафетата.

- Благодаря ви! – похвали я докторът.

- Няма защо – усмихна се младата жена и осъзнавайки, че нейното присъствие е излишно, помоли: Може ли да отида до пазара, за да свърша една работа?

- Разбира се, нали за днес няма предварително записани за посещения.

- Да.
- Тогава няма проблем, но преди това постави на вратата бележка, че докторът ще приема пациенти след единайсет часа.

- Добре.
Не след дълго време дойде Анка, около двадесет и пет годишна, със стройно тяло и приятно наглед лице. В града я познаваха като Ана Кошана, защото още от малка, останала без баща, беше сменила не един и двама партньори.

- И така – започна Аврамов, когато допи кафето си и остави чашата настрана - трябва да уточним нещата, за да няма издънки. Всичко, което кажем тук, трябва да си остане между нас, защото залогът е голям. Става дума за милиони, които ще присвоим. На първо място трябва да го елиминираме. Курбанът ще бъде много апетитен. За тази цел съм ангажирал двама силно мои хора. Вие ги знаете, Стойчо Касата и Кръстьо Плондера, бивши ченгета, които знаят как да си изпип-

ват работата, без да оставят следи.

- Предполагам, че те са подпалили склада в маслобойната? - попита докторът.
- Разбира се, по мое нареждане. Нещо повече, нощният пазач, бай Ганчо, се самоуби, защото едно куче като не знае да лае, вълк докарва в кошарата. Той съобщи на Овчаров, че единият от подпалвачите е имал на лявата си ръка татуировка и така си подписа смъртната присъда. С това искам да кажа, че работата е сериозна и не може да има компромиси. Така че моите хора ще му видят сметката на нашия човек, когато отиде за гъби. Тогава пътят ни към многото пари ще бъде открит.

Докторът стана от стола и отиде до големия шкаф, пълен с най-различни питиета от най-прочути марки, давани му като благодарност от пациенти, после извади бутилка скъпо шотландско уиски.

- За да тръгне всичко по вода, трябва да го полеем.

Той постави пред всеки чаша и като наля от златистата течност, вдигна тост:

- Наздраве!
- Наздраве! – вдигна чашата си и Аврамов. - Да са живи и здрави близнаците, които ще станат наследници на един от най-големите холдинги в областта!
- Да сме живи и здрави! – пожела и Анка като се чукна с двамата. И тогава се случи нещо, което ги смути в първия момент. Чашата ѝ се пукна и течността се разля на пода.

За да разсее съмнението, че ще се случи нещо лошо, Аврамов се засмя:

- Какво толкова се гипсирате? Това е на добро и ще ни върви на уиски.

- Дано! - пожела Балчев. – Но само да не чуе дявола.

- Дано! – въздъхна и Анка.

- Докторе, човек ако не рискува, никога няма да спечели. Ти поне като лекар го знаеш много добре, че ако не се бръкне дълбоко в раната, никога няма да зарасне.

(Из романа под печат „Триумфът на близнаците”)

Пиенето никога не ме е довеждало до положителни резултати, но този път с Мишо, най-добрия ми приятел, прекарахме. Да кажеш, че сме имали сериозен повод за напиване - не! Просто бях скъсал с Елена за 136-и път и гасяхме мъката си с водка. Защо и той ли? Защото смяташе, че само благодарение на тази жена съм станал човек. Пълни чаши и плаче на рамото ми; „Ще се оправите, братче, ще видиш, ще се оправите!...Тя няма да те изостави! Ще видиш, няма!...“

Общо взето, това беше темата — недовършена симфония за клапите и отдушниците в моя живот. Аз, разбира се, не го слушах, защото беше пиян и 135 пъти ми беше пял едно и също: „Ще се оправите, братче!...“

Моят характер ли беше тежък. Елена ли беше взискателна, не зная, но през три дена се карахме и следващите два се одобрявахме.

- Ще я зарежа! - крещя в ухото му. ~ Баста! Край! Никакви компромиси! Хайде де! Да се тръшкам аз като египетска оплаквачка!... И защо? Защото е единствена жена на планетата? Ще има да взема! Напълних една стена с чертички: „разделяне“, „одобряване“. Снощи ги броих - сто трийсет и шест парчета. Мъж ли съм или гол охлюв, да

пълзя в краката й?...

Това беше поводът за водката, за сълзите, както и за спуканата му грамофонна плоча; „Ще се оправите, братче!...“

- Не! Край!!!!... Никакво оправяне! Пукнато яйце не се лепи! Точка! - рева и аз. Рева, защото съм честен, защото я обичам! Ако не ми пукаше, сто жени да съм прекарал! Сто! Даже повече! Но не съм, не защото не мога, а защото я обичам! Защото винаги е пред очите ми, закована с ей такива пирони в мозъка ми... Как да погледна друга жена? Как?... А сега? Сега имитирам смелост. Станах пюре! Пихтия. Пълен боклук!... „Помниш ли, като ти подарих златно кръстче за рождения ден? - хълцам, сякаш Елена стои пред мен. - Последните си пари дадох! После - двайсет и два дена гладувах,.. На чироз заприличах...“

- И аз, братче, помня! Златно кръстче, 24 карата от Израел - обръща Мишо поредната чаша и бърка в буркана с киселите краставици. - Веднъж ли, два пъти ли късахте и се одобрявате?... Един танкер водка съм изпил от вашите салтоморталета. Иде ми да се самоубия заради вас двамата!... Така ви обичам...

- Я се стегни! - викам му. - Какви ги дрънкаш? Щял да се самоубива... Я го виж, ти! И от какъв зор, ще посегнеш на живота си, ако смея да запитам?

РАЧО БУРОВ

ПИЯНСТВО

-разказ-
Заради някаква си...

- Как „някаква“?... Момичето на най-добрия ми приятел, не може да бъде „някаква си!“ - бърше сълзи и сополи. - Тя е твоето момиче. Разбираш ли? Само твоето!... Обичам я колкото теб! Като сестра я обичам! Какво повече искаш: умна, красива, стройна, карарено, печена журналистка, оправна жена. Какви очи има, какъв крак!... И най-важното - мозък! Мона Лиза трябва да ѝ казваш, а не „някаква си!“... Ако аз имам такава приятелка и се разделим, ще се самоубия! Така да знаеш...

„Тоя май прекали със самоубийствата! - викам си. – Трябва да го изведа на чист въздух...“

- Слушай — дърпам го за яката. - Остави водката и киселите краставици, че сме се натряскали като автобус с финландци след екскурзия в Петербург. Дай да излезем и си проветрим мозъците. Както е тръгнало, току-виж сме се самоубили и двамата... Пък кол-кото до

Елена - ще плаче повече за теб... Това от мен да го знаеш!...

- Готово, братче! - и нахлупва белия каскет, понеже беше с гола глава и се пазеше от юлско то слънце.

Под закачалката стояха два чифта ски. През зимата с Елена ходехме по Люлин да се пързалиме. Витоша я отбягвахме - луд-

ница от скиори.
- Дай - вика Мишо - дай да се спуснем по стълбите със ските... Да качим адrenalina!..

Идеята ми хареса и само след миг - двамата летим от 16-ия етаж надолу. Дъските гърмят като „Калашников“ и всеки момент може да си разбием пияните глави на завоите, ама кой да мисли?... Водка и кисели краставици! Рисувахме живота си и в името на какво, да ни пита човек? В името на моето невъзможно щастие...

На третия етаж дойде белята.

Едно бабе, тръгнало да изхвърля кофа с боклук, се надяна на моите ски и за секунди я заках до партера.

Письци до Бога: „Ще ме убие те бе, идиоти!...“

Мигом изтресняхме. Метнахме бабето в трабанта

и запрашихме към „Пирогов“. Предахме я на дежурния лекар и се прибрахме поуспокоени.

И най-важното — изтреснели.

„Дано не хвърли топа. Господи!...“

Сън не ме лови. „Ако нещастницата умре - мисля си, - ще се самоубия! Да разбере оная, че имам чест...“

Сутринта хвърча към болницата.

„Как е бабата, която докарахме снощи?“ - питам със свито сърце.

- Няма нищо счупено - отговаря лекарката. - Само натъртвания в меките части... След визитацията я изпратихме в клиниката по психиатрия на Четвърти километър. Там я търсете.

- Как в психиатрията?... Защо?... Наред си беше женицата... - настърхвам.

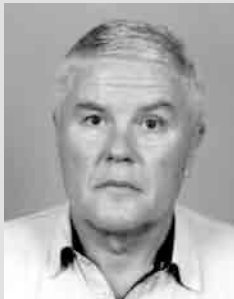
- За вас може да е била, но за нас - не! - повиши тон докторката, сякаш ѝ оспорвах дипломата, стажа в „Пирогов“ и Хипократовата клетва.

Бабата непрекъснато повтаряше, че някакви скиори по стълбите на блока я съборили... Представете ли си? Скиори през юли?!...По стълбите на блока?!... На Четвърти километър ще я оправят и след три месеца ще може да ви разяснява международното положение...

Хората се трудят много, с пот на чело, от сутрин до вечер и от вечер до сутрин, но не се отказват от битката с живота за насъщния хляб. Българинът работи много. Той е трудолюбив и много изобретателен. И много завистлив. Вземете примери от вече отминалия 20-ти век. Векът на Джон Атанасов, на Асен Йорданов, на Иван Вазов и на Хемингуей, на Жерар Филип и на Катерина Валенте. На Невена Коканова и на Климент Денчев. Векът на братята Кенеди и на Мерилин Монро. На двете световни войни. Дано никога вече не се повторят. За България това беше векът на Елин Пелин, Йордан Йовков, на Яворов и Вапцаров 19-ият век беше за човечеството векът на Наполеон. На войните на Наполеон. Векът на Стендал, Балзак, Флобер, Мопасан, Тургенев, Толстой, Достоевски. За България 19-ият век беше Ботев и Левски, Априлското въстание и освобождението ни от османското иго. А кои ще са героите на 21-ия век? Рано е да се каже. Оценката за него ще дадат хората от 22-ия век. Дано 21-ия век да е мирен и спокоен за хората и за демокрацията. Да няма войни, епидемии и природни бедствия. За всеки има място под слънцето. Достатъчно много.

Кой откри компютъра? Българинът Джон Атанасов. Кой създаде боинга в САЩ? Българинът

Асен Йорданов и т.н. Това са велики българи, прославили отечеството ни далече зад океана, в САЩ, където свободата и демокрацията дават криле на възможностите на талантливите хора и с упорит труд те са постигнали мечтите си, влезли са в пантеона на безсмъртните гении на човечеството за всички времена, заедно с другите гении на науката – Томас Едисон, Алберт

ЕМИЛ МОМЧЕВ

КОМПЮТРИТЕ

-разказ-

Айнщайн и т.н. Откритието на Джон Атанасов

позволи на Бил Гейтс да стане мултимилиардер с неговата компютърна империя и хиляди работни места в цял свят. И какво по-удобно за човека от компютрите? Те улесняват например нашия чичо Иван от с. Драганчево да отиде в големия град на брега на морето и подаде декларация в НАП. Питате и то с право, а защо чичо Иван ще плати данъците в града? Не може ли да стори това на село? Там той има ферма с 50 крави, 300 овце, 60 прасета, 40 кози и десет работници? Отговорът е елементарен. Може, но трябва в града. Преди няколко години с парите от млякото, сиренето и кашкавала /чичо

Иван има и мандра/, с парите от вълната, месото и кожата, той плати данъците си и с останалите финанси купи гарсонiera на сина си в морския град и понеже синът, снахата и внуците живеят под наем в София, където работят, чичо Иван реши да им помогне финансово. А селският бирник го посъветва: - Иване, ще отидеш в града. Хем да прибереш наемите от гар-

сонieraта, хем да подадеш данъчна декларация в НАП. Иначе, ще плащаш солени глоби.

Речено-сторено. Чичо Иван не беше свикнал да го глобяват. Той се изкъпа в домашната баня на село, облече градските дрехи, засука мустаците, навлече шубата, сложи бомбето, взема бас-туна и замина за града. Беше през зимата. Как се погълва данъчна декларация? Той не знаеше. Откри пред НАП един частен офис, където, срещу 10 лв такса му погълниха декларацията и му казаха с любезна усмивка:

-Готов сте. Влезте отсреща в НАП!

Той също се усмихна. Навън валеше дъжд. На брега на морето духаше студен, остър бриз. Морето

се синееше с оловносив, куршумен цвят на вълните в далечината, еднакъв с цвета на надвисналите от небето тъмни, буреносни, зимни облаци. Морето бучеше и ревеше страховито.

Вълните на прибой се разбиваха с грохот на безлюдния засега плаж. Чичо Иван влезе в сградата на НАП и се стъписа.

Навсякъде гъмжеше от компютри. Двама левент-юнаци, облечени като полицаи, с униформи от частна охранителна фирма, седяха на столче до входа и разговаряха на спортни теми. Единият беше фен на "Черно море", а другият – на "Спартак".

-Господа, кажете, моля, къде да подам данъчната декларация? – рече чичо Иван.

-Господине, идете на информацията. Напред и наляво! – отговори фенът на "Спартак".

Чичо Иван отиде. На информацията го върнаха.

-Назад и надясно. Ще видите на стената едно табло с компютър. Натиснете от менюто на компютъра бутона, който Ви трябва и на другото табло, горе на тавана, ще прочетете светлинно съобщение на кое гише да отидете с номерчето, подадено от компютъра.

Чичо Иван избра от менюто: "подаване на данъчни декларации", компютърът изхвърли листче с №329, светлинното табло на тавана обяви гише №99 и той смело отиде на гишето. Там една млада краса-

вица отегчено погледна документите му, погледна номерчето от компютъра, а към чичо Иван изобщо не погледна. Тя каза накрая с досада в гласа:

-Сгрешили сте, господине!

Това гише е за корекции на данъчните декларации, а не е за приемането им. Върнете се на информацията! – добави тя с кисела физиономия. И той се върна.

Дамата от информацията сконфузено каза:

-Елате, ще Ви помогна!

Тя го заведе отново до компютъра, натисна три пъти бутона и трите пъти компютърът отвърна с погрешен номер на светлинното табло на тавана. Накрая дамат от информацията се ядоса, направи някаква магия с клавишите, без да е факир или маг като мистър Сенко или Астор и търсеният номер излезе на светлинното табло на тавана.

Чичо Иван подаде декларацията на правилното гише, плати на касата таксата за изравняване и когато се завърна накрая благополучно на село, той се оплака на бирника:

-Да знаеш, наборе, че и в града компютрите в данъчното някой път правят грешки.

-Правят, наборе, защо да не правят! – съгласи се бирникът. – Поговорката казва: "Човешко е да се греша". – Не може и машината да не греша понякога. Макар, че банките никога не грешат и винаги те са на печалба.

От стр. 1

че спасителната маневра ще се окаже още по-голяма смъртоносна опасност!

След третата безсънна нощ, когато вълната падна и вятърът лека-полека „легна“ върху морското равнище, преди още Капитана да определи местонахождението на кораба, радистът, пребледнял и разтреперан, донесе на мостика ужасната радиограмна вест-предупреждение, от която косата на барото буквално се изправи и заприлича на таралежова перука. Стараех се, чувствах се задължен, в сериозни изпитания да бъда на мостика и видях как капитанският поглед се премрежи, как стройната му снажна фигура се прегърби, как прехапа устни и разля половината от утринното си кафе. Погледна ме странично и тихо каза:

- Загазили сме! Ще се наложи да успокояваш и да се оправяш с някои хора... Ето най-после работата и за тебе!

Клъцна ме сериозно, но нямаше време за възражение и разпави. Прочетох радиограмата от Норвежкия морски координационен център и шокът ме блъсна като невидима, кълбовидна мълния! Оказа се, че поради липса на локална карта за този район, която братушките трябвало да ни дадат с последните актуализации, и поради неизбежното щормоване, озовали сме се в строго забранената зона за всякакво корабоплаване! Минирана от немците, заради историческите американски и английски конвои; още непочистена, жива, дебнеща смъртоносна опасност от годините на Втората световна война! Значи тази безкрайна слънчева и сравнително спокойна водна шир всеки момент можеше да ни погълне и разпилее

„С НАШЕНЦИ ПО СВЕТА И У НАС“

на хиляди парчета с мощен взрив! Ситуацията беше такава, че по-натък трябваше да ни поеме гласът на Норвежкия спасителен център, радар на мостика, професионализма на капитан Андонов и... Божията воля.

В следващите десетина часа, докато Капитана лавираше зигзагообразно с най-малък ход на машината, за да се измъкнем от опасната зона, на мен ми се отвори голяма и тежка работа по кабините. Целият екипаж беше на крак, разбунен и бръмчаш като преобърнат от мечок пчелен кошер. Водеха се какви ли не забързани, гръмогласни разпави; обличаха се спасителни жилетки; събираха се най-ценните предмети и документи в найлонови торбички; пишеха се набързо дори прощални бележки. Тревогата за съдбоносната опасност на кораба, с нищо не може да се скрие, замаже или омаловажи. Тя се подушва, усеща се от тръпките и пулса на корабния двигател дори. В такива минути и часове няма рецепта за успокоение – всеки по своему се брани, съпротивлява или предава на страха и отчаянието. Колкото и да са ни втъплявали, че паниката е по-страшна и по-опасна и от самата опасност...

Пешо Тапата беше първият, който вдигна бялото знаме и се предаде на паниката. След половинчасово неподвижно, "препариано" гледане от палубата, той изведнъж се развика:

- Е-е-ей, хора! Загиваме! От тия рогати дяволи няма спасение! Няма!... Тука ще ни бъде гроба!

„Рогатите дяволи“, така той наричаше морските мини, две от които видяхме и с просто око,

докато леко и плавно ги заобикаляхме. А те така спокойно и невинно се поклащаха, освободени от ръждясалите си котви; така весело си играеха с вълничките и пролетните лъчи на слънцето!... И до сега не мога да си обясня, защо този улегнал мъж, стотици пъти прегръщал и галил смъртта, сгущена в пехотните мини и бомби, така необяснимо бързо се предаде на паниката и страха!?

А може би обяснението е точно в неговата сапъорска практика, в неговият опит и техническите му познания за този род смъртоносни оръжия! Защото само той, единствен в екипажа знаеше, каква смъртоносна заплаха се крие в тези видими и невидими рогати, железни чудовища; каква разрушителна мощ притежават! Когато след седмица се измъкна от шока, той все още трепереше, докато ни обясняваше, че дори едно рогче на тези мини, запазено годно от корозията, да беше се чукнало в железния борт на кораба, никой не би оживял!...

Но... слава Богу, разминахме се с „рогатите дяволи“. Капитан Антонов, който по него време беше сътрудник-инспектор в навигационния отдел на Параходството, показва своя голям професионализъм на капитан от далечното плаване. За наша всеобща радост и признание до гроб, за чест и слава на българското капитанско съсловие, той спечели шахматната игра с „рогатите дяволи“, избягвайки смъртоносната целувка с тях...

Много пъти се канех да пиша репортаж или очерк за този човек, но все време или вдъхновение не ми достигаше. А и самият той като всеки тих и скромнен човек, беше

охладил вдъхновението и намерението ми още в зародиш с думите:

- И какво ще пишеш? Че в Мурманск бяха забравили да сложат в комплекта навигационни карти, точно тая, подробната, с минните полета, ли!?

* * *

И корабният лекар д-р Иванов беше „излязъл“ от образа си!

Имаше по него време практика на по-дългите рейсове да се включват в екипажите лекари, зъболекари, фелдшери, че дори и акушери като медицински лица. Той беше хирург, всяка година правеше по един рейс, вреждаше се по втория начин, та спокойно мога да го нарека доктор-моряк. Какви ли не истории от лекарската си „касапска“ практика ми е разказвал, какви ли не изпитания беше преживял! Но ето, че и той се беше предал на страха и паниката...

Заварих го в кабината му в доста странно положение: приседнал до масичката с изпружен крак, стиснал яко с две ръце дългата си коса, загледан с изтъкнали, ужасени очи в семейната снимка; застинал като препарираната си златна „леляща“ риба – много рядко срещан екземпляр в океанското рибно царство. Не помръдна дори, когато му казах, че има припаднал моряк в една от кабините.

- Какво да го правя!?! – беше първата му подсъзнателна реакция. - Всички сме вече за поп, а не за лекар!

Погледна ме мрачно с изтъклените си очи – не можах да го позная, дръпнах се инстинктивно. Но не толкова очите, а ръцете му ми шокираха сетивата. Да потърсиш кураж и помощ от лекар и да го видиш с разтреперани пръ-

сти... такава гледка никога не се забравя! А бяха пръсти на опитен хирург, който може би стотици пъти спокойно и уверено е държал скалпела, когато е изрязвал скритата болка на толкова мъже, жени и деца!

Но все пак в следващите минути той преодоля слабостта си. Размърда се, изправи се, оправил разчорлената си коса, погледна ме малко сконфузен и докато подреждаше лекарската си чанта, попита:

- А ти... Не се ли страхуваш?

Питах, за да оправдае някак моментната си човешка слабост. Защото дългът го беше върнал в обичайния му, нормален, образ.

- Как да не се страхувам!?! – отвърнах му честно и откровено. - И аз ходя по палубата с подкосени крака. Но нали ние... освен страха имаме и отговорности, задължения...

Прекъсна ме с нервен жест и със сигурна крачка се запъти към кабината на припадналия моряк...

Случаят с д-р Иванов е твърде показателен за човешките и професионални реакции на всяка личност, попаднала в подобна смъртоносна ситуация. Забелязал съм, че при отговорните хора, които управляват машината, навигацията, сигурността на екипажа и кораба, шокът и стъписването сравнително бързо се преодоляват, ако не нанесат веднага никакви сериозни психически и физически поражения. В този смисъл може да се каже, че най-рисковите изпитания не само засенчват, деформират и обезобразяват понякога образа на моряка, но в повечето случаи изкарват на преден план неподозирани сили, качества, умения – прояви, достойни да се нарекат мъжество, жертвоготовност, героизъм...

(Из подготвената за печат книга)

ПУБЛИЦИСТИЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „СЪЗИДАТЕЛНИЯТ ДУХ И ЖИЗНЕННОСТТА НА АРМЕНЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ“;
ОРГАНИЗАТОРИ: ЦЪРКОВНО НАСТОЯТЕЛСТВО НА ААПЦ „СВ. САРКИС“ - ВАРНА И В. „ЛИТЕРАТУРА И ОБЩЕСТВО“ - ВАРНА

РУПЕН ЧАВУШАН –
Председател
на Общо-
арменски
Благотвори-
телен Съюз
„Парекорд-
заган“ клон
Пловдив, член
на борда на
европейския
комитет на ОАБС „Парекордзаган“
със седалище във Франция

Светът е в мислите и чувствата на арменца. Разумното, обществено значимото, полезното са посоките на утвърждаването на отделната личност. Да се говори, да се обсъжда, да се чува всяко мнение, да се съобразяваш с казаното от другите е много важно. Така човек се учи и може да прилага опит или практики, които са му подсказани или осмислени, идеи и мнения, даващи реален резултат.

Кога и как ще възникне ноу-хау е въпрос на усещане за нещата – поне в бизнеса е така. А се оказва, че и в обществения живот не е по-различно. Как да се обединим около едно разбиране е въпрос и на проучване, и на необходимост.

ЗНАЦИ НА АРМЕНСКОТО ПРИСЪСТВИЕ В СВЕТА

МАСИС ХАДЖОЛЯН – д-р по право, доцент във ВСУ, зам. председател на УС на Съюза на учените – Варна и член на арменското църковно настоятелство при ААПЦ „Св. Саркис“ – Варна

Арменската народност се очертава като едно забележително с устойчивостта си явление в социалната и духовна сфера на различни древни и съвременни държави и успява да се съхрани от най-стари времена (XII век Пр.Р.Хр.) до наши дни. Армения приема първа в света християнството като държавна религия през 301 г. и спомага за неговото разпространение. Епичните битки на Армения с нашественици предпазват Европа от техния устрем. Това от своя страна води до ранната масова емиграция на арменците и създава условия за участието им в развитието на важни обществени процеси и културни събития на различни други места по света.

В сферата на държавността арменци се възкачват нееднократно на императорския трон на Византия (Маврикий, Хераклий, Леон V, Василий I и македонската династия и др). Нубар паша е министър-председател на Египет, Мелкон хан става министър на външните работи на Персия, граф Лорис-Меликов – министър на вътрешните работи на Русия. В по-ново време, Анастас Микоян е държавен глава (председател на президентула на Върховния съвет) на СССР, Дж.Дюкмеджиян – губернатор на щата Калифорния, САЩ.

В кръга на материалната култура арменците допринасят отрано за развитието на златарството, килимарството, петролната индустрия. През последните десетилетия е известно името на Ованес

Един голям, актуален въпрос, възникнал и заради историческия момент е – каква да бъде структурата на обединяващото наименование АРМЕНЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ.

И като организация, и като единна цялост.

От възстановяването си до днес „Парекордзаган“ като нестопанска организация насочва вниманието си към традиции, разбиране, душевност. И съм убеден, че единението ще постигнем чрез църквата и чрез езика като идентичност. Църквата за арменца е свято нещо и е в основата на създаването на монолитно общество. Тя събира всички – независими, интелигенти, групи хора, организации... тази философия – на единството и единението, е философия на оцеляването, на идентичността, на хуманизма и на обществено благодеяние.

Аз приветствам идеята **ВАРНА – ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА 2019 ГОДИНА**. Тя е обединяваща, значима, изключително висока като цел и именно заради това, вълнуваща. Ще се радвам да стане реалност и да участваме и ние, арменците, в нейното провеждане.

Атамян – създател на факсма-шината и на телевизията.

В световната съкровищница на науката,

литературата и изкуствата са включени имената на художниците И. Айвазовски (Русия), Мардирос Сарян (Армения), Аршил Горки (САЩ), Жан Карзу – член на Академията за изящни изкуства във Франция, карикатуриста от Египет Александър Сарухан (на чието име има улица в Кайро), кинорежисьорите Анри Верной (Франция) и Атом Егоян (Канада), театралния деец и режисьор Владимир Немирович-Данченко (Русия), композитора Арам Хачатурян (Русия), поп певците Шарл Азнавур, Силви Вартан (Франция) и Шер (САЩ), астронома Виктор Хампарцумян (Армения), авиоконструкторът Артър Микоян (Русия). Учреден е световен арменски писателски съюз с над 250 членове, между които Анри Троая – член на френската академия и Уилям Сароян (САЩ). В столицата на Португалия действа културна фондация и музей на името на Калуст Гюлбенкян – крупен петролен предприемач и колекционер на художествени ценности, на улица, която носи неговото име. Арменската църковна архитектура оказва силно влияние върху европейската архитектура, а стотици арменски църкви от всички континенти поддържат развитието на арменската култура в света.

Арменците в България знаем всичко това и поддържаме културни контакти.

АРМЕНСКОТО ЦЪРКОВНО НАСТОЯТЕЛСТВО – СРЕДИЩЕ НА НАЦИОНАЛЕН ДУХ И НА КУЛТУРА

АНТРАНИК ШАКАРИЯН –
Председател на Църковното настоятелство при ААПЦ „Св. Саркис“ – Варна, изпълнителен директор на „Транстриумф холдинг“ АД – Варна

Църковното настоятелство във Варна стои в центъра на обществен живот на варненската арменска общност. Неговият приоритет е да стопанисва храма и църковните имоти и да съхранява и популяризира сред българската общественост народните обреди, обичаи, бит, език. С тези свои цели, настоятелството се явява естествено средище на културния живот на арменците и на българите в града.

По инициатива на настоятелството се създаде народното читалище „Свети Саркис“, към което успешно се изявяват танцов състав с участници от различни възрастови групи, църковен хор, вокална група и техните прояви са част от ежегодния културен календар на морската столица. Успешно работи неделно училище и детска градина. Настоятелството подпомага и съдейства на дейността на другите арменски сдружения в града – „Варненска арменска общност“, „ХОМ“ и „Парекордзаган“ (с благотворителни мисии), „Хоментъмен“ (спортна организация), „Хай тад“ – клон на Комитет за арменски изследвания.

ПИСМЕНОСТ, ЛИТЕРАТУРА, ОБЩЕСТВО

ХРИПСИМЕ ЕРНИАСЯН –говорен редактор на в. „Парекордзагани цайн“ – Пловдив

„Ако изживееш живота си правилно, вероятно веднъж е достатъчно.“

Измерим ли е рискът да започнеш сам дело, в което силно вярваш? Едва ли пред Васил Левски е стоял този въпрос, когато е започнал да създава комитетите и да събужда народното самосъзнание или пред Орхан Памук – съвременен писател, когато открито и с риск за живота си е застанал зад арменците и извършеното срещу тях.

И двамата са вярвали в правотата на каузата си.

Живеем в мирно и в спокойно време. Свободно избраната от нас обществена посока е без риск за живота ни и принудителна измяна на убежденията. Това отдалечава от световните катаклизми и създава в тази географска ширина благоприятна бразда, в която трябва да сеем зрънца и на нашата древна писменост и литература. Днес, ние ползваме дадената в нашето съвремие възможност, каквато следващите поколения може и да нямат. В България се пише свободно, липсват ограничения в издаваната литература, има прекрасни възможности да се възпитава и образова новото поколение. Приемственост, която носи завета на нашия изстрадал народ – завет за национално самосъхранение и опазване на идентичността. Думи, познати, но не изтъркани. Думи, които ни задължават.

Трибуна на нашия майчин език днес са арменската медия, съботните ни училища и изданията, които пряко въздействат върху самоопределената ни линия на поведение, обогатяват познанията ни върху арменската литература, поезия и история. В това желано измерение работят много родолюбиви и възпитани в дух на патриотизъм арменци и много наши приятели българи. Тяхното участие ни позволява да разширим спектъра от теми, да бъдем по аналитични и прецизни, когато подбираме формите за постигане на целта.

Вестникът на арменската общност в България „Парекордзагани цайн“ се

Само през последните две години настоятелството извърши мащабни ремонтни работи в храма, училищната сграда, гробищния парк и параклиса в него. То подпомага материално социално слаби арменци и българи, и е съпричастно на детските празници. Настоятелството представи на български език книга за живота на покойния дългогодишен архиепископ на арменските църкви в България и в Румъния Дирайр Мардикян, както и значимото издание за запазване на родовата памет – книгата „Арменските родове във Варна“.

По инициатива на настоятелството се проведе национален конкурс за есе на тема „Минало, настояще и бъдеще на арменската

общност“. На него бяха отличени за целенасочени и съдържателни изложения, както арменци така и българи. Обявен и втори национален конкурс за арменско литературно творчество (есе, стихотворение, разказ) и детски рисунки.

Интересно и оригинално е взаимодействието ни с редакциите на вестник „Парекордзагани цайн“, издаван в Пловдив и „Литература и Общество“. Културните инициативи са предмет на гостувания на варненски сдружения и самодейни състави в различни градове в страната (Пловдив, Шумен, Бургас и др.), а редица прояви са плод на сътрудничеството с български неправителствени организации от Варна.

на арменската песен до всяко арменско семейство, до всяка арменска душа. Театралните трупи в Хасково, Пловдив и София вече имат и своите малки последователи в Пловдив – в съботното арменско училище към „Парекордзаган“ са открити невероятно талантливи и отдадени на изкуството млади артисти на възраст от 9 до 14 години. Всички изброени самодейни групи намират подкрепа за представяне на песни, танцови постановки и концерти на много сцени в България. Открито се радват на успехи, завоювани на Фестивали и Конкурси, организирани от общността и в републикански мащаб. Това е третата посока, в която работим упорито, за да опазим пламъка да не загасне – задача на цялото общество и общност.

Когато говорим за групови изяви, не бива да остават извън ползрението ни и осъществени идеи на наши сънародници, които сами, по съвест, изпълняват завета на дедите ни. Тяхната инициативност радва и поощрява останалите да реализират различни по дух и формат идеи, и трябва да се отчете, че в днешно време те не са никак малко.

Ако търсим корените на съзидателния и жизнуетвърждаващ дух на арменците трябва да разлистим страниците на нашата изстрада история:

По време на насилствената депортация на арменците, проведена от Османската империя през 1915 г. майките учели невърстните си деца да пишат арменската азбука върху пясък в пустинята....

Тези деца са родителите на нашите родители. И този труден път на познанието ние не сме забравили.

ТАКУХИ МИНАСЯН – физик, деец на културата в Лондон

РАЗГОВОР ЗА ЧУВСТВИТЕЛНОСТТА И АДАПТАЦИЯТА НА АРМЕНЦИТЕ

-Има ли разлика в усещането за нещата тук и във Великобритания?

-Като култура, психология и темперамент арменците са едни и същи навсякъде. Когато срещнеш арменец, го чувстваш като човек когото отдавна познаваш или с когото си живял. Разликата се изразява в отпечатъка, който оставят другите народи – не е възможно да не се повлияеш от местната култура и да не я следваш. Арменците винаги имат общ език и общи теми помежду си. В каквато и среда да попаднат, те не променят главното в себе си.

-Какво е най-важно за човека, за да се приспособи в новата житейска и обществена среда?

-Най-важни са качествата. Аз нямах проблеми и не чувст-

вах, че съм по-различна, съзнавайки че не съм англичанка. Това е генно заложено у арменците – не чувстват приспособяването към новата среда като проблем.

-Какво поддържа духа на човека, когато е на друго място?

-Надеждата, самоувереността, чувството, че може да успее, да не се провали. Когато човек може нещо, той го може навсякъде.

-Силно ли е влиянието на новото място?

-Когато получиш свидетелството си за гражданство, аз предпочетох да се закълна в кралската. Предпочетох да се закълна в кралската, защото това означава, че се кълна да спазвам законите и да живея достойно.

-Необходими ли са опорите на еднаквостта? Поне в началото...

-Абсолютно необходими са. Независимо от базата, постигнатото не се губи. Ето един пример – пътувах до Шумен преди години и един възрастен човек ми

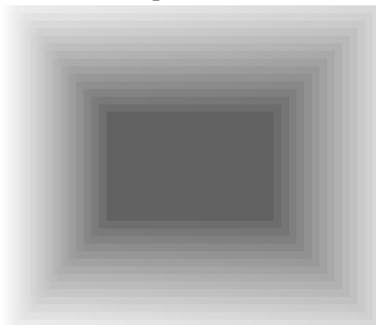
помогна за багажа. После в купето поиска да види дланта ми – беше хиромант и се връщаше от конференция на хиромантите в Швейцария. Каза ми, че въпреки образованието ми – физика, ще се занимавам и ще се развивам в областта на изкуството в чужбина, а това, което уча ще ми бъде само трамплин. Така и стана – наистина се свързах в живота ми физиката и изкуството.

-Как се чувства новото, което носи XXI век в Лондон?

-Лондон е един от трите най-големи центъра за мода, съвременна техника, изкуство, изобретения. Англичаните са откриватели по дух и всичко ново, което се измери и излезе на пазара, винаги се представя в Лондон. XXI век е изключително динамичен, забързан, задъхан в този свят – лондонският свят. Динамиката увеличава и създава динамика...

-Различията стимулират ли или потискат?

-Индивидуално е. Различията за мен са предизвикателство.

Д-р БОХОС ГАРЖАРЯН - Русе

НАЧАЛНИ СЪПКИ ОТ КАРИЕРАТА НА НИГОХОС БЕДРОСЯН В РУСЕ

Град Русе се слави със своята неповторима архитектура, създадена от блестящи архитекти от Европа. Сред многото известни за времето си имена, достойно място заема и арменецът Нигохос Бедроян. Около 15 са запазените жилищно-търговски сгради, построени от него и обявени за архитектурно-художествени паметници на културата. Между тях са първата голяма сграда на централния градски площад в стил „неокласицизъм“ – къщата на търговеца Йосиф Дайнелов.

По-късно в нея се настанява и градската библиотека. Три сгради построява Бедроян по една от най-забележителните улици на Русе – днешната улица „Славянска“ – търговската сграда на Поликар Канети, къщата на търговеца Панайот Спасов и сградата на бившето австрийско параходно дружество. Две красиви къщи е построил по улица „Николаевска“ и една на ъгъла на улиците „Ген. Гурко“ и

Инж. АНТРАНИК ДЖЕЗАЙЛЕРЯН – обществен деец, специалист по градската среда във Варна, управител на фирма Адиан АД

„ДА УВАЖАВАШ, ЗНАЧИ, ЧЕ СИ ПЪЛНОЦЕНЕН“

Много важни в работата на всеки от нас днес са три неща: условията, средата и качествата на човека.

Отговорността, постоянството, упоритостта, систематичността предопределят крайния резултат. Аз лично много държа на почтеността, на честността, на коректността – тези качества за бизнеса са от съществена важност, но за съжаление взеха да стават дефицитни. За нашата общност – за арменците, уважението към човека, партньорството, добронамереността са характерни и заедно с трудолюбието водят до много добри постижения. Затова ние арменците сме уважавани във всички страни където живеем и успяваме в започнатото. Например, в България с идването си арменците обогатяват занаятчийството, донасят и развиват някои особени занаяти. Тях ги признават като специалисти в работата с калени желяза, в изработването на железни решетки, стълбища, каси за банките и домовете, в леярството

и в други области на металообработката. В моя род това е дейност, която носи признание, уважение на дядо ми, на баща ми и става основа за разгръщане на способностите на следващите поколения в други насоки. Жизнеността свързвам с интереса към професията, с усещането за духовна пълнота, идваща от историята, традициите, от съзидателния характер на народното мислене. Жизненият човек винаги е внимателен, винаги е любезен, винаги е подготвен да възприема и да оценява, държи се културно, възпитано. Ще посоча, дори, че уважението към другите може да се счита за водеща национална черта на арменца. Естествено, уважението, изпълнено с достойнство и равнопоставеност. Но на това хората се учат от малки. Ето защо арменците полагат толкова много грижи за децата си – възпитанието през първите 7 години, както се казва, или го има, или го няма. Укрепването на духа на човека, придобиването на качества и развиване на уменията му е обществена, но преди всичко семейна задача. Арменците много държат на семейството и на рода си, и на всички гледат с широк хуманизъм.

„НИЕ, АРМЕНЦИТЕ, СМЕ ХОРА, КОИТО ОБИЧАМЕ УСТОЙЧИВОСТТА“

ГАРО АХЧИЯН, автор на книгите „Командировка в ада“, 2002 г. и „Шест вечери, пет дни до...“, 2009 г., Бургас

Ние, арменците, сме хора, които обичаме устойчивостта и я определяме като устойчивост на вяра и бит. Съзидатели сме – воювали сме за съхраняване на род и родина, но никога не сме били завоеватели. Известни сме като миролюбиви и трудолюбиви хора. Много от арменците предпочитат занаята, които изискват прецизност, ваятелско майсторство, ювелирна работа и които предполагат търпение, оригиналност, новаторство, задълбоченост. Но и каквато работа да е се справят с нея.

Армения, например, е държава със скалист терен – планински. Затова и плодородните места не са много. Но това не обезсърчава арменците – където е преценено, че може да се задържи растителност сред скалите се носи пръст, насипва се там и се сядат дръвчета. Дори самите гробове се дълбаят в скалите, за да не се отнема от земята – всяка шепа пръст е ценна.

Арменците са предприемчиви и находчиви и тези качества им помагат изключително много. Те са единни по време на опасност, единни са в много житейски ситуации. Например, през 451 година, когато Персия напада Армения, всички до един

воюват. И духовниците, също. Затова нашите владци не са участвали в църковен събор: моментът е бил исторически важен за свободата на народа и за устояване на вярата. Ето защо всички са били на необходимото място – на бойното поле.

Арменците притежават много нравствени качества, а лично аз съм възпитан от родителите си по християнски – беззлобно и дружелюбно. Приемам и тежките моменти в живота си, макар и неоснователни, беззлобно и устойчиво. За това помагат и надеждата, и вярата, че бъдещето ще бъде по-добро.

ПУБЛИЦИСТИЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „СЪЗИДАТЕЛНИЯТ ДУХ И ЖИЗНЕННОСТТА НА АРМЕНЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ“;
ОРГАНИЗАТОРИ: ЦЪРКОВНО НАСТОЯТЕЛСТВО НА ААПЦ „СВ. САРКИС“ - ВАРНА И В. „ЛИТЕРАТУРА И ОБЩЕСТВО“ - ВАРНА
Проф. МИХРАН БОХОСЯН - София

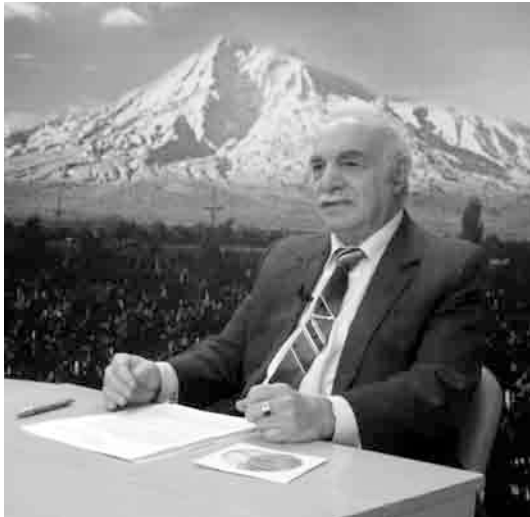
ДУХОВИТОСТТА – ЕМАНАЦИЯ ОТ ДУХОВНОСТТА НА АРМЕНЕЦА

Почти всеки арменец е възприеман от околните неарменци като непоправим шегобиец, веселяк, душа на компанията, ръсещ вицове и остроумия. Откъде извира тази жизненост, това жизненолюбие и непоправим оптимизъм у арменец – продукт на хилядолетна история, в която, уви, преобладават черните страници, пред годините на относително мирен живот и съзидание? Ние сме заредени с неизчерпаем хумор и преди всичко – с умението да се надсмиваме над самите себе си и над своите беди. Та дори и с черен хумор понякога. Кой измисли баснята, че арменският театър има пет хиляди места и те са само на първи ред? Ние!

Насочвам вниманието си върху арменския фолклорен хумор, върху това, което си разказваме за развлечение и разтук. Навярно всеки народ има своите фолклорни остроумци и шегобийци, като българския Хитър Петър, турският Насреддин ходжа, руският Иван Дурачок, сръбският Еро и пр. Ние пък се забавляваме с веселите, а често и мъдри истории за нашия знаменит ГАРАБЕД.

Гарабед и рожба на фолклора на западните арменци. За разлика от Пълъ-Пухи, Ползот Мукуч и Кинос, родени в Източна Армения, които имат своите житейски прототипи и са типажни и ясно определен характер, Гарабед няма определен постоянен характер. Той ту е хитър, остроумен и находчив, ту е глуповат. Ту се надсмива над другите и ги оборва хитроумно, ту пък попада в глупава ситуация на потърпевш и несретник. Неизменен „партньор“ и опонент на Гарабед е приятелят му Киркор /Крикор/, а често присъства и съпругата на Гарабед, която няма определено име. По всяка вероятност масалите и вицове за Гарабед са родени в арменските колонии на Турска Тракия – Малгара, Одрин, Цариград, защото те носят аромата, привкуса на манталитета на тамошните арменци от края на 19 и началото на 20 век, отгласи от техния бит и душевност и от патилата им в Османска Турция. Над тях винаги тегне сянката на несигурния живот на арменец там. Може да се забележат и отгласи от арабско-персийско-турския вицов фолклор.

Гарабед тича из улицата. Среца го Киркор и го пита: „Къде бързаш?“ „Тичам към пристанището, ще бягам от тук. Бягай и ти!“ – отговаря Гарабед. „Защо бе, какво има?“ – недоумява Киркор. „Току що съобщиха, че ще скопяват камилите“ – обяснява Гарабед. „Добре де, ти пък какво си се уплашил, нали не си камила?“ „Абе, като те скопят, иди

после и доказвай, че не си камила“ – отговаря Гарабед.

Пренесени в България от арменските бежанци /1896 – 1922 г./, тези вицове заживяват нов живот, героите и сюжетите се адаптират към новите условия и обстоятелства, редактират се по новому, съобразно българската действителност. Гарабед става любим вицов герой и за българите.

Откраднали колата на Гарабед. Всички започнали да го укоряват: „Защо не заключи гаража?! Защо не монтира японска сигнална уредба?! Защо не свали гумите на колата?! Защо не източчи бензина?!“ и т.н. На Гарабед му писнало: „Абе хора, само аз ли съм виновен за кражбата? Никаква вина ли няма крадецът?!“.

ИЛИ: Починала жената на Гарабед. След време умрял и любимият му кон. Той много се натъжил и все плачел по коня си. Близките му го упрекнали: „Гарабед ти не плака за жена си, както плачеш за коня. Бива ли така?“ „А бива ли – отвърнал Гарабед, – когато жена ми умря, всички ме успокоявахте „Не плачи, ще ти намерим нова, по-хубава жена“, А сега кой не ми казва: „Не плачи, ще ти доведем нов, пък макар и по-лош кон“.

Редица вицове за Гарабед имат глуповат сюжет с примитивен хумор, основаващ се предимно на това, че нашите родител-бежанци слабо са владеели българския език, от което са възниквали весели или конфузни перипетии. Разказани на изкълчен български и с „арменски“ акцент, тези плоски историйки предизвикваха много, но безсъдържателен смях. За щастие те вече почти са забравени. Съществуват и еротично-сексуални вицове с вулгарен, пошъл сюжет. Не ще се спирам на тях, тъй като те не съдържат никаква мъдрост или поука. Но и в тях може да открием отглас от абсурда на ситуацията и парадоксалното мислене на героя, както и влиянието на общеевропейския вицов хумор.

Гарабед се прибира ненадейно у дома и заварва жена си с чужд мъж в леглото. „Е - е... – възмути-

ва се Гарабед, – Остава вече и да пропушиш!“

През тоталитарния режим тук се родиха много вицове за Гарабед с остро-сатирично съдържание.

В Политбюро дълго си блъскали главите как да решат три проблема на държавата и народа: а/ да откажат хората да посещават черквите; б/ преодоляване на продоволствената криза; в/ преодоляване на жилищната криза. Мислили, мислили и накрая решили да поканят за консултант специалиста по всичко Гарабед.

„Много просто – веднага отговорил Гарабед. – По първия проблем: махнете от иконостасите на черквите иконите на светците и ги заменете с портретите на членовете на Политбюро и повече никой няма да влиза в черква. По втория проблем: затворете източната ни граница и всичката храна ще си остане у нас. А по третия проблем – отворете западната ни граница. Всичко живо ще се юрне натам и вече няма да има жилищна криза“.

ИЛИ: Една сутрин рано Гарабед отишъл по нижама за мляко до близката млекарница. Наредил се на дългата опашка, но там възникнала кавга, дваматрима се сбили, дошла милиция и арестувала всички. В участъка поискали от Гарабед да се легитимира, но тъй като бил само по нижама, наложил се да каже кой е, къде живее. Изпратили милиционер да провери. Като се върнал, той докладвал, че такова лице не живее на дадения адрес. Милиционерите хвърлили на Гарабед хубав кютек, но той все настоявал на своето име и адрес. Отново изпратили милиционер за проверка. Той отново се върнал с отговор, че на този адрес не живее човек с такова име. И така – три пъти. Смтели го от бой. По обед дошъл началникът на участъка, който случайно познавал Гарабед. Като разбрал патилата му, началникът веднага го освободил от ареста. Гарабед се прибрал бит-пребит и още на вратата на блока го пресрещнала съседката му баба Такухи: „Аман, Гарабед, бягай, крий се! Днес три пъти идва милиционер да те търси и аз три пъти му казва, че такъв човек не живее на този адрес“...

Гарабед е рожба на много-вековния опит на нашия народ, на бодрия му дух и умение да се справя с предизвикателствата на живота. Те са рожба на несекващата арменска духовност и жизнеността на духа. Така е устроен арменецът – широко скроен, с чувство за хумор при всяка житейска, дори и нелека, ситуация. Така се устоява през вековете.

От първия официален носител на световната титла по шах до наши дни 19 са властелините

с лавров венец. В този спорт на мъдростта арменците имат двама сънародници, които се качиха на шахматния Олимп.

Деветият носител на шахматната корона е г.м. Тигран Петросян, роден на 17.06.1929 г. в Тбилиси. Има висше педагогическо образование, кандидат е на философските науки. От ранна възраст се занимава с шахматната игра, но се утвърждава след 1960 г. като известен талант на шахматния небосклон. В мач на претендентите за световната титла през 1962 г. в Кюрасо – Холандия със 175 точки се класира на първо място. Зад него остават г.м. Керес и г.м. Гелер с по 17 точки, Фишер – 14 точки, Корчной – 13,5 точки, Бенкьо – 12 точки, Филипп и Талпо – 7 точки. Година по-късно на финал с г.м. Михаил Ботвиник побеждава с резултат 5 победи, 2 загуби и 15 равни и се качва на шахматния трон като световен шампион. През 1966 г. дублира своята титла срещу Борис Спаски и едва през 1969 г. му отстъпва.

Първата му среща с г.м. Т.Петросян бе през 1962 г. на XV-та Шахматна Олимпиада в к.к.„Златни пясъци“ – гр.Варна. По-късно – през 1983 г. на VIII-то Европейско отборно първенство в гр.Пловдив, като фотолюбител, успях да заснема много снимки и в албум да му ги подаря в гр. Варна.

Тигран Петросян гостува във Варна през 1983 г. Отговарях за провеждането на пресконференция в зала „Конкордия“ – хотел „Черно море“ и след това за сеанс на едновременна игра на 25 дъски, който завърши с убедителна победа за шампиона – 19 победи, 2 загуби и 4 равни. След сеанса бяхме на една маса в ресторанта с него и с Левон Сандилджян. Т. Петросян сподели с нас на арменски език възне-нията си относно исторически моменти от развитието на Армения и за шахматното творчество. Заинтересува се живо за арменската общност в България. Останах изненадан от мащабните му знания в различни направления на общественния живот, както и за шахматното движение в света. Т.Петросян беше много общителен, с високо чувство за хумор, скромен, природно надарен и културен човек.

Днес в памет на Т.Петросян ежегодно се организират международни турнири от най-висока категория в Ереван, Москва, Париж и в други градове.

Името на Тринадесетия све-

товен шампион е Гари Каспаров. Роден е на 13.04.1963 г. в Баку. През 1980 г. става най-младият гротмайстор в света. Веднъж Гари наблюдавал шахматен двубой между дядо си и баща си и тутакси се намесва, като показва на дъската най-силния ход. Тогава Гари е едва на 5 години. Майка му проявява далновидност и насърчава сина си да участва в шахматни турнири. Гари регистрира значими резултати и това не оставя незабелязано от экс световния шампион М.Ботвиник, който го привлича в своята школа. В местния московски печат Ботвиник пише: „Запомнете това име – Гари Каспаров“. Младият шахматист с феноменална памет с превъзходна лекота достига до претендент за световната титла. Мачът му през 1985 г. с Анатолий Карпов е най-продължителната, оспорвана и жестока шахматна битка – 48 партии, от които 40 завършват наравно. В тази борба за световната титла Гари Каспаров проявява силна воля и мобилизация на способности и знания. След 5-месечна епична битка ФИДЕ я прекратява и през 1985 г. приема подновяване на играта. Този път Г.Каспаров побеждава с резултат 5 победи, 3 загуби и 16 равни. Той е световен шампион до 2000 г., когато доброволно се оттегля от шахмата. През този период постига най-високия коефициент ЕЛО 2812 в света. Уникално е участието му в шахматни срещи с компютърни програми като ЧЕС „ЧЕЛИНДЖЪР“ и други 4 фирми от 15 държави, едновременна игра на 32 компютъра, където постига резултат 32 : 0. Следват ласкави изказвания, особено на световноизвестния холандски г.м. Тиман: „Умението да създава динамика в позицията, майсторското му умение да владее инициативата и атаката с цената на пешка или фигура го правят трудно победим.“

От 2007 до 2010 г. мъжкият отбор на Република Армения е неоспорим фаворит на Европейски първенства или на шахматна Олимпиада. Начело на отбора на първа дъска играе г.м. Левон Ароняк, носител на Световната купа по шах. В състава на отбора са участъват гротмайсторите: Владимир Агопян, Карен Арсян, Съмбат Лъпутян, Габриел Саркисян, Ашот Анастасян, Арташес Минасян и други.

На Европейски или на международни шахматни турнири не отстъпва и женският отбор. Имам лични впечатления за тяхното участие в тези първенства и изпитвам гордост от представянето им. Успехите на шахматистите от Република Армения са закономерни. Те са приели шахматната игра като умствена култура и намират правилния път да се предава в училищата като учебен предмет. Създадена е и шахматна академия.

* * *

Твоите уши дълбоки параболи
които пазят всички тайни
в мълчанието на охлюва

Те отгатват сред играта на пръст
сред шума и онемелите радари
разпукването на ледовете,
освобождаващи реките

Мъже жени деца
които дефилират по булевардите
хорове, спасени от клането

Ушите ти се отварят
за шумовете на живота

* * *

МИРИАМ МОНТОЯ
(КОЛУМБИЯ/ФРАНЦИЯ)

Родена през 1963 г. в Бело,
Антиохиа, завършва магистратура
по латиноамериканска литература
в Сорбоната през 1994 г.
Започва литературния си път в
ателието на Мануел М. Валею, но
израстването си на поет дължи на
Ж..Ж.. Ескобар, смятан за един от
най-популярните поети в Колумбия.
След пристигането си във Франция
има възможността да работи с
големия френски испанист Клод
Куфон, който превежда първите
й две стихосбирки. По-късно
творчеството ѝ е превеждано от

френския поет Стефан Шоме. Нейни
стихове са публикувани в Колумбия,
Куба, Франция, Мароко, Мексико,
Канада и Испания. Автор на четири
стихосбирки Бягства (1997),
Изкоренявания (1999) – на испански
и френски, Идвам от нощта
(Канада, 2004, билингва), Идвам от
нощта (разширено издание, Каракас,
2007). Публикувала е много френски
автори на испански език, както и
антология на африкански поетеси
и на поетеси от Средния Изток. В
момента работи като редактор
в издателска къща „Л’ Орей дю
Лу“ във Франция, специализирана
в публикуване на световна поезия.
(Бел. прев.)

ПРЕДСТАВЯНЕ В АВАНС:
ЯНАКИ ЗИБИЯНОВ
НАЗАД И НАПРЕД В ГОДИНИТЕ

АЛАБАШ

Тъкмо седнах да си хрускам алабаш
и ми щукна мисъл ей такава:
ако ний не сме партньор на САЩ,
щяхме ли да имаме държава?

Тъй въпросът грешно се задава.
Редно е да питам САЩ:
то без туй си нямаме държава,
но дали ще има... алабаш?!

2006 г.

ЗРЕЛОСТ

Сега съм в зряла възраст и живея
в така нареченото „зряло общество“.
Не се оплаквам, първо, че не смея,
и, второ, гледам – няма за какво.
Живеем си, и само в миг банален,
пролазва мисъл в моята глава:
че туй, което вече е узряло,
ще следва да се скапе, след това!

1977 г.

ГЛУПАВИ РАБОТИ

Един глупак, човек придворен,
с глупашкия си важен глас,
партийни глупости дърдори
против глупаците у нас...
А ний, глупаците останали,
от глупост умъдрели чак,
седим и умната повтаряме:
„Махни се бе, глупак с глупак!“

1986 г.

ИГЛОЛИСТНА ГОРА

Слагаме фунии в ушите на детето.
Говорейки, пълним главата му с
граматика.

Детето издухва думите навън, в безпорядък.
Скоро ще дойде време да заспим зимен сън, тогава
ще е лесно да изгубим пак себе си, лесно да си представим шума
като огромен балон, който трудно може да бъде отвян.

Езикът на майката е като карфица,
можеш да я забодеш навсякъде.
Всяко нещо си има име, всяко нещо пищи от болка.

Ела – приглушен снежен звук, тътен от измислена реалност.

ВРЕМЕТО ПЛАЧЕ

Нещата се изхаябват все по-бързо и по-бързо..
Музеят и супермаркетът се сливат.
Децата избуяват като цветя през прозореца, достигат улицата.

Знаем, че скоростта на вървенето се увеличава.
Скоро ще трябва тичешком да прекосяваме улицата,
тичешком да подреждаме снимките в албумите.

В коя гора се изгуби, Зайченце бяло?
При кого ще отиде Черен Петър?

РО-РО

Контекстът е сивкаво-зелен прах. Покойната трева се е проснала
над островния трафик чак до мантинелите. Няма вода, няма бряг,
нищо друго, освен ако не броиш трафика, неспирния шум.

Търкалят се напред, търкалят се назад, мирни демонстрации
и танкове, представители на авангарда от всякакъв тип, няма местенце,
където да не видиш следи, оставени от шествията: боклуци и строежи,
облаци от прах и генотипът се променя, болка.

Ако растенията и животните са паметта на морето, чия памет
сме ние? Чия сенчеста мансарда или магазина, чия гъста мъгла
откъм морето? Възприемаме всичко около нас като мъртва вещ.
Нека пак да анализираме.

КРИСТИНА ЛАХДЕ
(ФИНЛАНДИЯ)

Родена през 1961 г., поет и
преводач. Първата ѝ сти-
хосбирка, Иглолистна гора
(1999), е посрещната възтор-
жено заради изтънченото
й чувство за хумор и подче-
тания собствен стил, и е
номинирана за Наградата
Финари Вюорела . Втората
й поетична книга Пламъкът
на Бунсен е публикувана през
2004 г. През 2008 г. пише пър-

БЪРЗА ПОМОЩ, ПЪРВИ КУРС

Всичко е разпръснато: парата в кухнята,
очилата в Естония, вторият братовчед във Флорида
омалелите дрехи в Босна.
Небесните тела, въртейки се дълго в празнотата,
се превръщат в малки мраморни топчета.

Мамо, къде сме?

Ако изпразниш чиниите преди вечерята да е готова,
преди да са сервирани паниците и ножовете, ако разбирането
заседне в дихателните ти пътища като чуждо тяло и не можеш
да го преглътнеш, не можеш да се свържеш
с Хаймлих по мобилния телефон,

тогава проблемът е чисто бюрократичен.

Гласът ми идва от неопределена посока и
спорадично захлъхва.

вия си роман. Кристина Ла-
хде е преводачка от шведски
език и през 2005 г. получава
наградата на Националното
радио за превод на книга с из-
брани стихове на Катарина
Грипенберг. Живее и работи
в Хелсинки. (Бел. прев.)

Преводи: АКСИНИЯ МИХАЙЛОВА

Междуградски транспорт
Градски транспорт
Специализиран
(работнически)
транспорт
Случаен транспорт
Туристически
транспорт
Екскурзии
Трансфери
Автобусни чартъри

transtriumf@ssi.bg

Централен офис "Транстриумф Холдинг" АД
Варна 9000 ул."Каварна" № 10
Изпълнителен Директор: АНТРАНИК ЛЕВОН ШАКАРИЯН

